

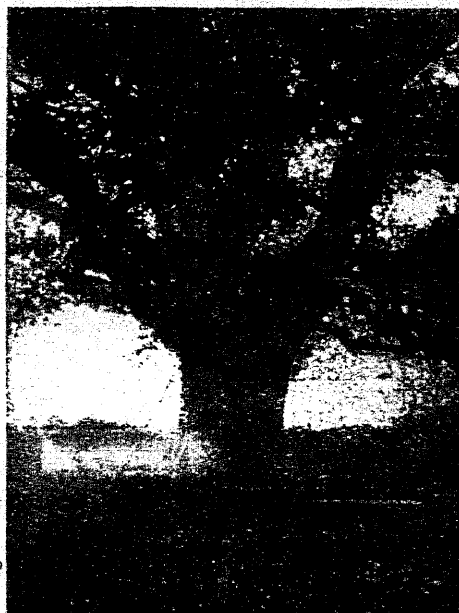
EESTI METS

METSA- JA IAHIASJANDUSE KUUKIRI

Nr. 2

VEEBRUAR

1927. a.

VASTUTAV TOIMETAJA:
I. ZOLK

VALJAANDIA:
E. METSATEENIJATE ÜHING

Dots. O. Daniel. Tartu ülikooli metsakasvatuse dotsent.

Metsakasvatatus

I — Üldosa. Hind 601 mk., ilukõltes 750 mk.

Metsa on kujunenud inimkonna kultuurilise ja majanduslikus elus niivõrra tähtsaks teguriks, et tema seisukorraga on ühendatud riikide ja rahvaste tulunduslik jõud. Metsal on ka looduse majapidamise oma kindlad ülesanded täita. Säiliv händamine ei leia aga inimkonna poolt veel praegugi igalpool pinda ja sageli hävitatakse metsa kõikide võimalikkude abinõudega. Kuid metsahävitusel on piirid, millest üle astumine kujuneb esimesel joonel inimese enese kahjuks. — Selle äratundmisega käes on arenenud metsateadus.

Metsateaduse ülesandeks on inimese tegevust metsakasvatuse, -hooldamise ja -kasutamise alal nõnda juhtida, et metsad kõige äärmuslikumal viisil oma otstarvet täita ja vältavalt suudaksid kõige suurema kasu anda kõige vähema jõu- ning raharüütu varal.

Metsateadus on suure toe leidnud katseasjanduses. Niisama mitmekesised ning vahelduvad nagu metsad ise, on ka võtted, mis kõige parema tee otsimisei tarvitusele tulevad. Mõned neudest annavad häid tagajärge, teised osutuvad vääradeks. Üksiku metsamehe teotsemisaeg on aga lühike võrreldes metsa elu-aega. Tõsi aegaja ei saa selle vältakujunemist lõpuni järgida ja seegi, mida üks või teine metsamees oma tegevusaial saavutannud, läheb suuremalt osalt tööaja endaga kaduma, ilma et ta lalemalle ringkondadele tuttavaks oleks saanud. Kuid ka arenanud katseasjandus ei suudaks suuremat kasu tuua enna, kui kindsad metsakasvatustööd põhjused meie metsameeste peres kindlamat ning laiemat pinda pole leidnud, sest kraajumisel ja arvestamisel võib ainult siis põhj olla, kui suudetakse endale selgeks teha, missuguseil looduslikel põhjustel üks või teine nähtus metsa elus ilmsiks tuleb ja missuguseks kavatsetava töö tagajärjed metsas looduslikul alusel võivad kujuneda.

Selleks on eeskätt tarvilik tundma õppida, niivõrra kui teadus seda on jõudnud lahendada, puuliike nende mõnetes tükakult ja liheskoos kasvamisel samuti pinda ja ümbruskonda tema mitmekesistes mõjuavaldustes punde ja metsa kasvu suhtes, kuna teisel joonel järgneks mitmesuguste metsakasvatustööde võtetega tutvumine ja nende otstarbekohane valit.

„Enne õppida, siis katsuda,“ ütleb koolius metsateadlane H. Mayr.

Kui tähts aga puutuvad siima rännakul meie kodumaa metsades äpardunud kultuurid, millele palju raha ja aega on kulutatud.

Käesolev raamat tahaks meie metsameeste teejuhiks ja nõuandjaks olla. Arvestades lugejasringkonnaga, kes oma teadmistes ja erilises ettevalmistuses seisab mitmesugusel astmel, on aine käsitus talalise ulatusega ja puudutab ka elementaarseid mõisteid.

Võib julgesti loota, et raamat heaks tuttavaks saab mitte ainult metsameeste peres, vaid ka põllu-meeste seas, kes samuti huvitatud Eesti metsade heast käekäigust.

K. o. li. „LOODUS“ Tartus.

8. aastakäik.

8. aastakäik.

„KODU“ 1927. a.

tellimiste vastuvõtmine kestab edasi.

Tellimiste ülesandmisega palutakse rutata, sest läinud aasta ajal tuli niipalju tellijaid juure, et kõigile enam esimesi numbreid ei jätkunud järele saata, kuigi neid hariilikust suuremal arvul oli trükitud. Sama lugu kordus ka kevadel ja hiljem sügisel. Selle tõttu on paljud hilisemaist tellijaist seni veel nii mitmestki varemalt ilmunud nr-ist ilma. 1928. aasta komplekte (kõidetud „Kodu“) müügile ei ilmu, sest puuduvad üksikud numbrid, mis läbi müüdüd.

„Kodu tellimishind jääb endiseks:

Kodumaal:	Väljamaale:
Aastas Mrk. 600.—	Poolaastas Mrk. 420.—
Poolaastas „ 300.—	Veerandaastas „ 210.—
Veerandaastas „ 150.—	

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Talitus: Tallinnas, Terase tän. nr. 2. — Kõnetr. 10-78.

EESTI METS

METSA- JA JAHIASJANDUSE KUUKIRI

Toimetused ja talitus:

Tallinnas, riigimetsade valitsuse juures.

Telefonid:

Vastutav toimetaja 32-86.

Asjaajaja 12-75.

Aadress: Kuukiri „EESTI METS“,
Tallinn, postk. 97.

Tellimise hind:

Aastas Mk. 400.—

Poolaastas „ 200.—

Veerandaastas „ 100.—

Üksik number 35 mk.

Väljamaale 600 marka aastas.

Kuulutuste hind:

1/3 lehekülge Mk. 2000.—

1/2 lehekülge „ 1000.—

1/4 lehekülge „ 500.—

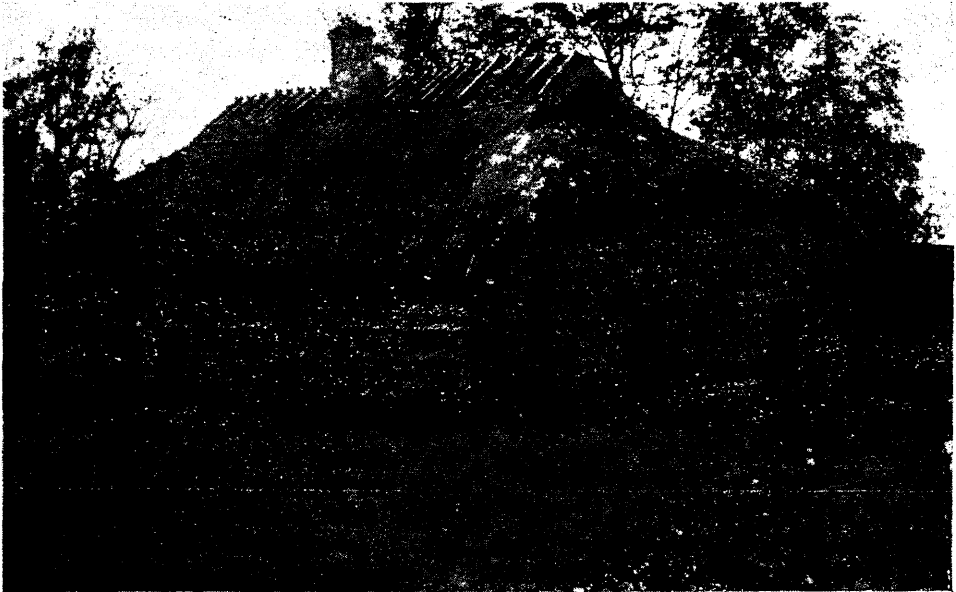
Tekstis ja kaanel 50% kallim.

Nr. 2.

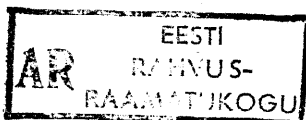
Veebruar 1927.

7. aastakäik.

Metsateenijate elamud.

Avinurme metskonna I ringkonna metsniku elumaja. Ülesvõtte tehtud 17. VIII. 1924 a.

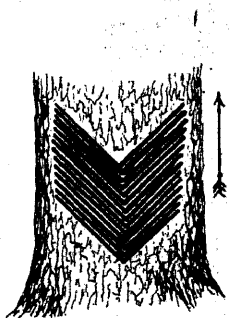
Männi vaigutamine riipnoaga.

E. Schabak.

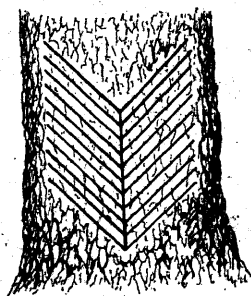
Männi vaigutamiseks on puutüve pealmusel selleks eriliselt ettevalmistatud koht, millest on kõrvaldatud koore- ning kambiumikiht ja osa pekki (Splint). Kasutuskohta ehk pinda nimetasid saklased „laht'iks“, s. o. laiuku. Selle koha ettevalmistamise abinõuks tarvitati vana Austria meetodi järele n.n. „plätsdekselit“ (peitlitaoline riist), kuna uuem Ameerika meetod käsitleb riipnuga, mis sarnaneb riistale, millega klüpeerimise juures märgitakse puid.

Üleminek endisest „plätsdeksliga“ tehtud sileda pealmusega laigust, — riipnoaga tõmmatud, riibitud pealmusega laigule on sündinud selle tõttu, et esimene meetod ei kasuta täiel määral käesoleva puu vaiguandmise võimalust ja peale selle rikub rohkem puutüve tehnilisi omadusi.

Puudused on aga olemas ka Ameerika meetodil, mille juures riipnoaga tõmmatud, 1 sm laiused rennid paigutatakse üksteise kõrvale, liikudes selle tööga alt ülespoole (joon. nr. 1).

Joon. 1.

Joon. 2.

Vaigu palsam peab siin üle riibitud laiuga pealmuse voolama kuni alumise rennini, kust ta viimati pääseb vaigu kogumisnõusse. Sellel rännakul aurab aga palsam välja palju terpentiinõli, mille tagajärjel osutub palju kuiva kaapvaiku; viimast on aga kareda laiuga

pealmusest raske kätte saada. Juure tuleb veel asjaolu, et Ameerika männi liikide vaigupalsam on vedelam kui meil ja Saksamaal kasvaval harilikul männil, nii et Ameerika meetod meil raskelt voolava vaigu korjamise juures ei või häid tagajärgi anda.

Pääseteed sellest leidis Saksamaa forstmeister Splettstösser, kes tarvitab meetodit, mida käsitatakse kautschuki saavutamise juures. Aluseks võttes vertikaalse keskrenni, paigutas tema küljerennid niimoodi, et nende vahel jäid puutumata ribad, millest ajajooksul kujunes mingisugune „kalaluukere“ — muster (joon. nr. 2).

Splettstösseri meetodil on aga jällegi oma puudused, sest ta käib väga pillavalt ümber ruumiga. Arvates renni laiuse 1 sm. ja puutumatu vaheriba laiuse 3 sm. — kokku 4 sm., ja tõmmates 1 kuu jooksul 10 renni-paari, mis nõuavad kokku $4 \times 10 = 40$ sm. ruumi, — venib 5 suvekuu jooksul laiuga kõrgus juba kuni $5 \times 40 = 200$ sm., nii et juba esimese aasta lõpul ja edaspidi tuleb töötada redeli abil. Sellevastu tarvitab Ameerika meetod oma renni-kõrvale paigutamise samal ajal $1 \times 10 \times 5 =$ (ainult) 50 sm., — s. o. 4 korda vähem ruumi kui Splettstösser.

Sellepärast on ilmasõja ajal sakslaste poolt tarvitatud sarnast vaigutusviisi, mis ühendab mõlema meetodi paremused. Algust tehti sellega Chorinis ja 1918. aastal kavatseti uut meetodit käsitada ka Minski kub., kuhu olid jõudnud kohale juba selleks tarviliikud tööriistad ja abinõud Saksamaalt; kuid Saksa revolutsioon lõpetas ka siin okupatsiooni ja koha peal jäid alles tööriistad, millest allpool toon vastavad joonistused.

Uus Saksa meetod paigutab Ameerika moodi renni-kõrvale, tööga edasi liikudes mitte alt ülespoole, kuid vastupidi ülevaalt alla poole. Selle juure silmub vaigupalsam ikka alumises värskes rennis ja voolab otsekohe kesk-

renni, ilma et tarvitseks niriseda üle riibitud laigu. Küljerenni vastava sügavusega ja mitte liig suure pikkusega on kõrvaldatud vaigu üle renniääre kõrvalejooksmine. Liig suur küljerenni pikkus oli ka Splettstösseri meetodi puudus, mille järele kasutasid ainult üht suurt laiku, laiusega umbes $\frac{2}{3}$ puutüve ümbermõõdust. Pikka küljerenni on raske tõmmata sirgelt ja ühesuuruse langusnurga all, mis palju kergem on lühikese renni juures. Küljerennide, ilma vaheta, üksteise kõrvale liitumine nõuab ka vähem tööd, sest et pole tarvis korgi ning peki kihti igakord uuesti läbi löigata.

Nagu katsed on näidanud, nõuab harilik mänd (pinus silvestris) sügavamalt haavamist kui Prantsuse vaigupuu (pinus maritima). Austria kogemuste järele kannatab harilik mänd ilma kahjuta mitmeaastast vaigutamist kuni mitme meetri kõrguseni, kui laigu laius ei ulatu üle $\frac{2}{3}$ puutüve ümbermõõdust.

Võrdluse katsed on tõendanud, et mitu väikest laiku annavad kokku rohkem palsami, kui üks suur laik sama kogulaiusega.

Suurematel haavadel on aga kaks paremust:

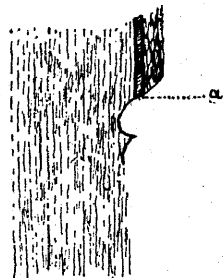
1) Värskes rennis, vastavalt tema suuremale pikkusele, kogub korraga rohkem palsami, mis vastavalt tema suuremale raskusele, rutem alla voolab ja kaotab tee peal väljaauramise tõttu vähem terpentiniõli.

2) on selle juures vähem eeltöid, mis ka täielikumalt ära kasutatakse, nii et inventari ja töö suhtes on siin kokkuhoidmine suurem.

Eeltoodud põhjustel valitakse otsarbekohane kesktee ja tehakse ühel puul harilikult kaks haava, mille laius kokku vastab $\frac{2}{3}$ tüve ümbermõõdule.

On tähele pandud, et kõige suurema palsami külluse väljaajbumise koht on haava ülemises äärestekkinud armikoes (joon. nr. 3-a), nii et pole sugugi kasulik seda uuesti ära löigata. Seda palsami andvat armikut tuleb võimalikult kaua hoida alal,

ergutades palsamiandmist sellega, et ülemise (esimese) haava (renni) alumisel äärel puu uuesti haavatakse teise renni abil jne. Palsamikäigud suudavad, tardunud vaiguga kaetud laigu pealmuse all, palsami ülemisest haava äärest viia allapoole kuni alumise rennini. Kogemused on seni näidanud, et kaugus ülemisest (esimesest) küljerennist kuni alumise (viimase) rennini võib tõusta kuni 40—50 sm., ilma et palsami vool väheneks, mis ka vastaks umbes 5-kuulisele vaigutusperioodile (mai—september). Renni tõmbamisega — ülevalt alla edasiliikumise meetodil — on veel see paremus, et palsami väljavoolamise koht läheneb ikka vaigu kogumiskohtele, et vaigutusperioodi lõpul, kui külmade ööde tõttu palsamivool hakkab juba kängu jääma, — ka läheneb tema edasiliikumise tee.

Joon. 3.

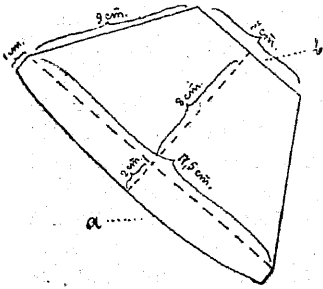
Kui esimene laik on lõpetatud, s. o. septembrikuu viimane küljerenni-paar ulatub juba kuni kogumiskohteni, — siis valmistatakse järgmise aasta maikuu uus laik ülevalpool eelmist laiku jne.

Vaigu kogumiskoht on tarvitatud: a) pudelit, millest aga vaiku on raske ja ainult soojendamise abil võimalik kätte saada, nii et selle juures aurab välja palju terpentini.

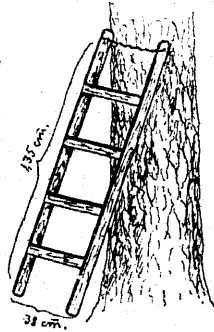
b) $\frac{1}{2}$ liitri suurused, seest klaseeritud lillepoti sarnased nõud, mille kinnitamine puutüve külge on aga väga keeruline;

c) tühje konservikarpe, mille plekk aga on väga nõrgalt tsingitud ja mis seepärast ruttu roostetavad.

Kõige paremad kogumisnõud on tsinkplekist eriti selleks valmistatud „pääsukesepesa“ (joon. nr. 4), mille alumine äär (a) erilise lööktangi abil, kõveraks painutatud kujul, lüüakse laigu alumises otsas puutüvesse umbes 1 sm. sügavuseni.

Joon. nr. 4.

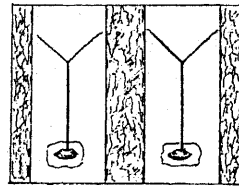
Joon. nr. 5.

On laigud puutüvel paigutatud juba nii kõrgele, et nende juures töötamine maast pole võimalik, siis tarvitatakse väikest kuusepuust valmistatud redelit (joon. nr. 5). Selle redeli küljepuude jämedus = $1,2'' \times 2,1''$; pulgad = $1 \times 2''$; redeli pikkus = $40''$, laius = $15''$, raskus = umbes 8 naela; redeli ülemises otsas, pulga asemele paigutatud traadi abil, mis ennast painutab puutüve kumeruse järele, — see abinõu on väga stabiilne ja väikese raskuse tõttu kergesti transporteeritav.

Nagu juba öeldud, on laigu pikkus (kõrgus) 50 sm., kuna tema laius on puutüve ümbermõõdust, kuid mitte vähem kui 20 sm. ja mitte suurem kui 50 sm. Selle juures on maksev nõue, et laikude alla võib kasutada $\frac{2}{3}$ puu ümbermõõdust, kuna $\frac{1}{3}$ peab jääma puutumata. Peenematele puudele ($8''$) on kasulikum paigutada ainult üht laiemat laiku, kuna kaks kitsamat laiku siin ei täidaks kaht pääsukesepesa. Jämedamatele puudele ($24''$) aga paigutatakse kuni 3 laiku.

Kõigepealt, kirve või liinmeistri abil, „puhastatakse“ põhjalikult puutüve

pealmusel laikude alla määratud ribad, mille juures ei tohi vigastada ei kambiumi ega pekki, vaid lõigatakse maha ainult korgi korbalised killud, nii et saavutatakse sile, punakas tööpind. Puhastatud ribad pikkus (kõrgus) võib alguses olla umbes 1 m. ja laius natuke suurem kui laigu laius. Viimase aluseks võetakse puutüve läbimõõt ja talitatakse järgmiselt: laigu laius mõõdetakse mõõdulindi abil puutüvele nii, et ta võrduks puutüve läbimõõdule; et viimane aga on natuke vähem kui $\frac{1}{3}$ ümbermõõdust, siis ei ole kahe laigu laius kokku suurem $\frac{2}{3}$ ümbermõõdust ja $\frac{1}{3}$ jääb puutumata. Järgmisel joonistusel nr. 6 on skemaatiliselt tähendatud üles kahe lai-

Joon. nr. 6.

gu paigutus, arvates puutüve pealmusele, mantlina lailali laotatud.

Vastavalt puutüve läbimõõdule oleks laikude arv ja laius järgmine:

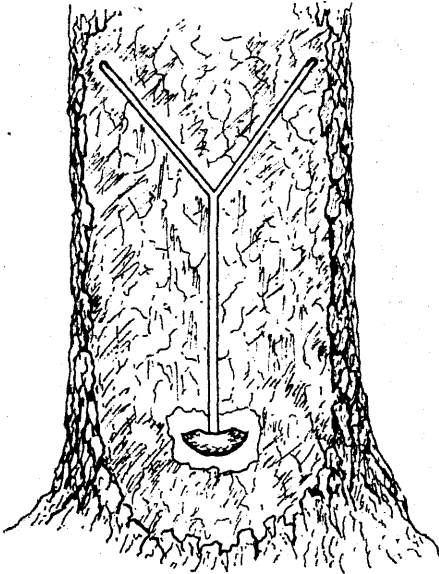
8'' diam. puul:	2 laiku, laius a	8'' (20 sm.)
	ehk 1	16'' (40 sm.)
10''	2	10'' (25 sm.)
	ehk 1	20'' (50 sm.)
12''	2	12'' (30 sm.)
16''	2	15'' (40 sm.)
20''	2	20'' (50 sm.)
24''	3	16'' (40 sm.)

Laigu paigutus puutüve edela (SW) küljele pole soovitatav. Kui tarvitatakse ainult üht laiku, siis asetatakse ta puutüve kirde (NO) küljele; 2 laiku, — siis üksteise vastu = loode (NW) ja kagu (SO) küljele; 3 laiku, — siis NW, NO ja SO küljele.

On puutüvi krobeline, kõver või lan-
gus, siis tuleb eelnimetatud korrast kõrvale kalduda ja laikusid paigutatak-

se vastavalt puutüve omadustele, aga ikka nii, et keskrenn on asetatud perpendikulaarselt.

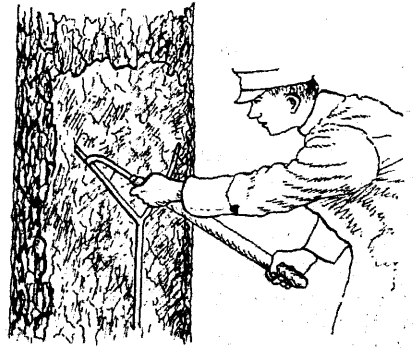
Soovitav on puhastatava riba laiust ja kõrgust enne riipnoaga ära märkida, alates umbes rinnakõrguselt allapoole kuni $\frac{1}{2}$ jalani maapealmusest nii, et pääsukesepesa ei satuks liig madalale (paksude juurte vahele), kus teda ras-

Joon. nr. 7 A ja B.

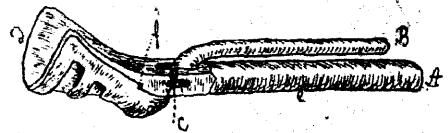
ke oleks sisse lüüa. Puhastatud riba alumise ääre keskel, umbes $4 \times 6''$ suurusel pinnal, tahutakse kirvega tasaselt maha kõik korgi- ja niinekiht, — pääsukesepesa sinna asetamiseks (joon. nr. 7—A). Pesapleki keskkohast tõmmatakse riipnoaga loodis keskrenn umbes kuni 40—50 sm. pikuseni, mis umbes kuni $\frac{1}{2}$ sm. tungib pekisse. Pika varrega riipnoaga tõmmatakse see renn alt ülespoole, lühikese varrega aga vastupidi ülevalt alla. Loodi asemel võib selle juures olla riipnoa vars, paigutades haagi kõverdust vabalt üle sõrme. Peale selle tõmmatakse mõlemad küljerennid, mis käivad kokku keskrenni ülemises otsas (joon. nr. 7—B). Üldiselt on kergem küljerenni

tõmmata keskrennist väljaspoole, mis aga võimalik ainult esimese aasta laigu juures, puutüve alumises otsas. Küljerenide vaheline nurk ei või olla suurem kui 90° , — nii et küljereni ja keskrenni liini vaheline nurk ei oleks suurem kui 45° . On need nurgad suuremad kui 90° , resp. 45° , — siis on palsami allajooks takistatud ja edeneb laisalt.

Joon. nr. 8.

Rennid peavad siledad olema, isearanis nende ühinemispunkt B, kus ei tohi olla mingeid laastu- või niinetükke, mille tagajärjel palsam kõrvale voolaks. (joon. nr. 8). Selleks peab riipnuga olema alati äärmiselt terav.

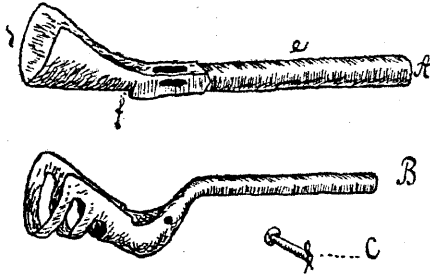

Joon. nr. 9.

Peale selle asetatakse pääsukesepesa oma kohale, milleks on eeslööktangid (joon. nr. 9), mis koosnevad kolmest osast: eeslööja — A, rõhukang — B ja neid ühendav neet — C.

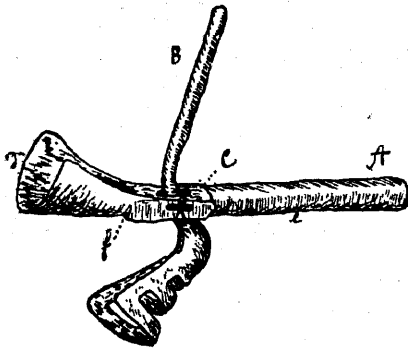
Joonistusel nr. 10 on need tangi osad eraldi üles tähendatud: Eeslööja tera — d ja neet — c on terasest ja kõik

teised osad rauast; koguraskus on umbes 8 naela.

Joon. nr. 10.

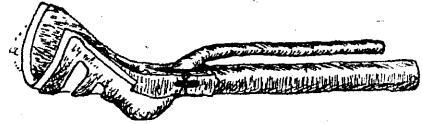
Tangide tarvitamine on järgmine: vasaku käega võetakse eeslööja käepidemest (e) kinni, mille juures rõhukang B (joon. nr. 11) vabalt ripub alla; siis asetatakse eeslööja A tera (d) pääsukesepesale määratud kohale (joon. nr. 7 — A), — nii et kogu teraserv asub ühiselt ja õigelt pesakoha pinnal; paari käes hoitud puu- ehk raudhaamriga löögiga eeslööja käepideme otsa aetakse tema tera umbes $\frac{1}{2}$ —1 sm. sügavusele puusse, selle juures tähele panes, et ka tera nurgad lähleksid sama

Joon. nr. 11.

sügavale. Siis tõmmatakse eeslööja välja ja asetatakse tangide vahele tsinkplekist pääsukesepesa, nii et ta oma lühema küljega puutub kokku (joon. nr. 4—b) eeslööja säpuga — f (joon. nr. 11) ja oma kõvera küljega ulatab välja

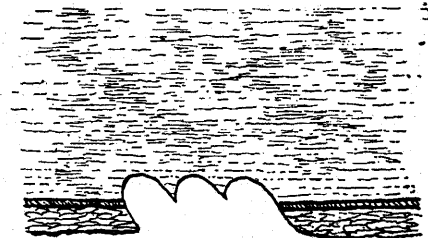
umb. 1,5 sm. võrra üle eeslööja tera, oma nurkadega ühel kaugusel viimase nurkadest. Rõhukange — B — abil pigistatakse pesaplekk kõveraks, nii et pesaplekk (a) liitub täiesti eeslööja teraga (joon. nr. 12). Siis viiakse pesapleki äär eeslöödud praosse ja aetakse temasse paari kerge löögiga eeslööja käepideme ots. Kui pleki nurgad ei sünni täpselt praosse, siis ei või teda

Joon. nr. 12.

tugevate tangilöökidega vägisi sisse sundida, — kuid painutatakse sõrmede abil plekk nii, et tema äär käib täpselt kokku prao kõverdusega. On plekk korralikult sisse löödud, — siis vabastatakse rõhukang ja võetakse tangid ära. Alati tuleb tähele panna, et pääsukesepesa ei oleks asetatud viltu ja et tema ülemised ääred asuksid võimalikult horisontaalselt, tema mahutusruumi täiesti ärakasutamiseks.

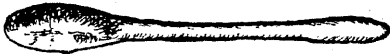
Vaigutamisega alatakse maikuus. Küljerennid asetatakse eelmise renni alumise ääre külge. Iga renni laius olgu $\frac{3}{4}$ kuni 1 sm. ja ulatagu kuni $\frac{1}{2}$ sm. sügavuseni pekipuusse. Uut renni tuleb nii õonestada, et palsam ei võiks voolata üle ääre. Joon. nr. 13 kujutab laigu pikuti läbilõiget, pärast 3 renni tõmbamist. Sileda renni saavutamiseks peab riipnoa tera iga päev teritama

Joon. nr. 13.

seestpoolt ümarguse luisuga. Töö juures pole tarvis rõhuda riipnoa peale, sest rennid tõmmatakse selle noaga. On pääsukesepesa juba sisse lõõdud, siis tuleb teda, iga renni tõmbamise ajal katta kinni mõne kotitükiga, laastude ja puru eest kaitsmiseks.

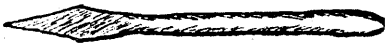
Iga 3—4 päeva pärast tõmmatakse uus küljereni paar, s. o. iga nädal umbes 2 korda. Enne seda tühjendatakse iga kord tsingitud raudlusika (joon. nr. 14) abil pääsukesepesa siia kogunud palsamist ja kaabitakse sama metallkaapraua (joon. nr. 15) otsaga kesk- ja küljerennidest välja, sinna jäänud vaik. Lusika ja kaapraua pikkus on umb. 8".

Joon. nr. 14.

Et keskrenn aja jooksul kinni vaigutub, — tuleb teda aegajalt riipnoaga uuesti järele tõmmata, mille juures pole viga, kui ta selle tagajärjel natuke laiemaks saab.

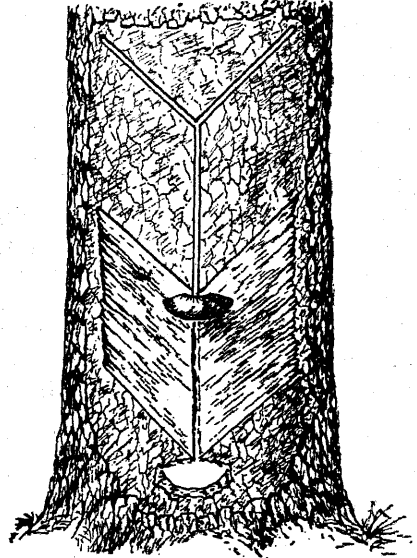
Kaapvaiku osutub selle meetodi juures vähe ja tuleb teda vaigutusperioodi kestel paar korda kogu laigu pealmuusest kaapraua abil ära kaapida.

Joon. nr. 15.

Ülaltähendatud keskrenni pikkusel (kuni 50 sm.) jätkub laiku 1 aasta vaigutusperioodiks. On esimene laik ära kasutatud kuni pääsukesepesani, — siis paigutatakse viimane järgmisel aastal ümber, — otse selle laigu ülemise ääre alla. Siis tõmmatakse jälle uus keskrenn ja kasutatakse uut laiku eelkirjelatud moodi j. n. e. Enne seda puhastatakse muidugi puutivi kuni tarviliku kõrguseni. Pesa ümberpaigutamine sünnib järgmiselt: Eeslööktangiga lüüakse uus koht ette, siis tõmmatakse tangidega pesa vanalt asemelt välja

(A) ja lüüakse uuel kohal (joon. 16) sisse. Nii polegi tarvis pesa kätega puutuda.

Joon. nr. 16.

Kogutud vaigu transporteerimiseks valmistatakse koha peal (metskonnas) 6 pangi suurused tündrid, umb. 5—5½ puuda vaigu mahutusega. Tünder kaevatakse maa sisse ja pealmisest otsast võetakse temal üks põhi välja, millega tünder peab alati olema kaetud sissekallatud vaigu kaitseks igasuguse puru eest. Spuntaugu suurendamine või iseäraliste sissekallamise-avauste väljalõikamine pole soovitatav. Selle juures ei või tarvitada vana tündrit, milles on olnud tõrv, tõkat või mõned tumedad õlid.

Männi vaigutamine, peale mereäärsete luidete, — oleks meil kõige kohasem kui va t ü ü b i III, IV, V boniteedi valmiva, küpse ja raieringist üleseisnud metsa puistikes, mis on määratud lähemal ajal pearaideks. Puude tehniliste omaduste kaotuse ärahoidmiseks ei tohi vaigutamise koguperioodi pikkus tõusta üle 5 aasta, mille lõpul need metsaosad võetakse lankidesse.

Vaigu võrdlemisi madala turuhinna ja vaigutustöö kerguse tõttu selle juures on võimalik tarvitada ainult alaealisi ja naistöölisi. Praktika kogemuste järele jõuab 1 tööline umb. 500 laiku kogunud palsami äravõtmisega ja uue renni-paari ettetõmbamisega kolme päeva jooksul läbi käia. Arvates 1 hektaaril keskmiselt 500 puud ja igal puul keskmiselt 2 laiku, 1 hektaaril $500 \times 2 = 1000$ laigu vahetpidamata vaigutamine nõuab siis 2 töölisi. Needsamad 2 töölisi jõuavad töö algul 2 päeva jooksul 1 hektaari 500 puul kokku 1000 puhastatud riba ette valmistada, algrenne sisse tõmmata ja pääsukesepesi sisse lüüa.

Vene metsamajapidamise entsüklopeedia andmete järele on 1 tiinu aasta-aastak keskmiselt umbes 25—45 puuda

vaiku, s. o. 1 hektaarilt keskmiselt umbes 30 puuda vaiku.

Arvates 2 naistöölise palgad à 5000 mk. kuus, tuleb nende töö 5 suvekuu jooksul maksma kokku $2 \times 5000 \times 5 = 50.000$ mk. ja 1 puuda vaigu keskmised töökulud $5000:30 =$ keskmiselt à 1667 mk. Siia tuleb juure arvata saatekulud ja järgmiste tööriistade ning abinõude amortisatsiooni protsendid:

Töö edukuse eesmärgiga arvatakse 1 eeslööktangid, 1 haamer ja 1 liinmeister = 2000 pääsukesepesa peale, s. o. 2 hektaari vaigutamiseks.

Sama 2 hektaari tööpind nõuab siis 4 töölisel 4 riipnuga, 4 kaaprauda (kühvliit), 4 lusikat, 200 tsinkpleki-tükki (pääsukesepesadeks) ja 100 transportündrit.

Puuliikidest mõnes Lõuna-Eesti pargis.

Stud. rer. for. Ed. Viirok.

Läinud suvel avanes minul võimalus lähemalt tutvuneda mõne tähtsama L.-Eestis asuva pargiga. Ringreisi piirkonda kuulusid Sangaste, Rápina, Uue-Antsla ja Vana-Antsla pargid. Et esimesest nendest juba selle lehe veergudel kord juba ilmunud kaunis täpne kirjeldus (v. Eesti Mets 1924, nr. nr. 15/16; 17/18; 19/20. „Puuseltsid Sangaste metsas ja pargis“. Fr. Berg), siis piirdun vaid kolme viimase kirjeldusega. Vahest niipalju võiks ehk öelda Sangaste pargi suhtes, et seal läheks hädasti tarvis puhastust soovimata puuliikidest ja kultiveeritud puuliikide varjust vabastust, selleks on praegu viimane aeg, vastasel korral võib sealt kaduda paljud väärtuslikku.

Ka Rápina pargi kohta on kord kirjutatud (v. E. Lundström „Taimetaaduslik rännak L.-Eesti mõisatesse“, ajak. „Loodus“ nr. nr. 4, 5, 6 — 1922), kuid ainult üldjoontes.

Oma loodusliku asendi suhtes oleks kõige ilusam nendest Sangaste park, künklikul maastikul, sellele järgneks

Rápina, millest Uue-Antsla park palju taha ei jää ja viimaks Vana-Antsla park.

Rápina park.

Nimetatud park asub samanimelise mõisa juures, umbes 5 klm. Võõbsu alevist. Läänest, põhjast ja osalt idast piiratud veega, mille Võhandu jõgi sünnitab kääru tehes, asub see kena ilupuiestik, mille pind üle 3-e ha. Lossi juurest langeb maapind põhja sihis aeglaselt. Suurem osa pargist moodustab praegu tiheda pärnametsa, kuhu kaovad looklevad teerajad, ainult pargi lõuna ossa, lossi ümbrusse, on koondatud pea kõik haruldasemad puuliigid, mõned neist leiduvad ka pargi põhja serval, lahutatud teistest põlise laanega. Päрни leidub selle laane servadel kaunis suurte dimensioonidega — läbimõõt kuni 70 sm., kõrgusega kuni 22 mtr. Samuti tammesid, millest kõige jämedam diam. 95 sm., kõrg. 22 mtr. ja hiiglahiseid, milledest kõige tuge-

vam (*Larix sibirica*) 80 sm. diam. ja selle juures umbes 30 mtr. kõrge.

Alus on pandud pargile umbes 100 a. eest, kui mõisaomanikuks oli parun von Loewen-Wolde, vist on ka sest ajast säilinud need suuremad puud. Umbes 80 a. eest omandas mõisa Peeter v. Sivers, tema ajal ehitati praegune Rāpina loss ja planeeriti ka park aiaarhitekt Walter Engelhardt'i poolt. Haruldaste puuliikidega täiendas parki ta viimane omanik Alexander v. Sivers, kes paari aasta eest suri. Täpsemad andmed puuduvad, omal ajal on A. v. Sivers need üle annud h-ra E. Lundströmile, kuhu aga viimane nad poetas, pole kahjuks teada.

Park on praegu „Rāpina ühis-põlümajand. gümnaasiumi“ hooldusel. Kord on kaunis eeskujuline, teed sisse aetud jne., olgugi, et vajaks teadlikku kätt mõnede õrnemate puuseltside kaitseks ja pargipuude üldiseks korralduseks. Pargis esineb üle 60 mitmesuguse võõramaa puuliigi, mis nimetamisvääriks. Okaspuudest on siin esitatud järgmised:

Abies concolor D. C. — Kalifornia nulgpuu (kodumaa Kalifornia mägest. Soovitav oleks nim. „Hall nulgpuu“, mis rohkem kohane). 4 noort puud keset parki, mis umbes 35 a. vanad ja 12 mtr. kõrged, kasvavad väga ilusasti.

Abies Fraseri Lindl. — Fraseri nulgpuu. Nendest esineb 2 suuremat puud, mille diam. 50 sm. ja kõrg. 20 mtr. ümber. Kolmas neist on läinud kevadel murdunud maha. Mõlemad nimet. puudest on kaldunud kagu sihis, selle nähtuse põhjus teadmata.

Abies sibirica Led. — Siberi nulgpuu. Pargi piirkonnas on kõik puud noorevõitu, mis kannatavad lehetäide (*Aphrastasia pectinatae* chl.) läbi. Pargist väljas, ühes eraaiakeses kasvab eksemplar, mille diam 52 sm., kõrg. 20 mtr.

Abies pectinata Lindl. — Euroopa nulgpuu. — Mitmed kaunis suured puud.

Picea pungens f. *glauca* et *f. argentea* Eng. — Hallkuusk ja hõbekuusk (vist sobiks sarnased nimetused neile puule kõige rohkem nüüd, kus *Abies* omale uue nime on saanud, kuna ennem teda mõnes kohas nimetati „Hõbekuusk“. (Vaata G. Vilberg „Eesti taimestik“). Puud, mis diam. kuni 18 sm. ja 16 mtr. kõrged, mõlemist mõni eksempl.

Pinus montana. — Mägimänd. Esineb siin paljudes kohtades 2-es variandis: var. *uncinata* Reich. ja var. *Mughus* Scop., kõik põosakujulised.

Pinus cembra L. — Seedrimänd või Siberi mänd. (Soovitav oleks vist esimese nimetuse juure jääda, selle nime all on puu ka rahva seas tuntud — („Seedripuu“). Pargi lääne osas on grupp puud diam. 28 sm., kõrgus 18 mtr. Ka esineb pargis mitmes kohas palju noori puud, millel inimeste poolt oksad, teinekord ka latv ära on murtud.

Pinus strobus L. — Weimuti mänd. Noori puud mitmed, mis kõik terved ja ilusti kasvavad. Lossi kohal pisut lõuna poole leidub eksemplar, mille diam. 65 sm. ja kõrgus umbes 21 mtr., kannatab haiguse „*Peridermium strobi*“ all — latv on pooleldi kuivanud.

Pinus Banksiana Lamb. — Banksi mänd. Mitmed puud pargi lääne servas jõe lähedal, diam. kuni 20 sm.

Pinus laricio Poiret. — Krimmi mänd või must mänd (kohasem vist viimane nimetus, mis vastaks muljele nimet. puuliigist moodustatud puiestikku eemalt vaadates). Üks puu, vastu lossi üle „spordiplatsi“, mille diam. 20 sm., kõrg. 14 mtr., teine Banksi mändide läheduses, koguni noor, kõrg. 2 mtr. Mõlemad kasvavad väga kenasti.

Pseudotsuga Douglasii Mayr. või *Ps. taxifolia* (viimane nimetus on tarvitusel puu kodumaal — P.-Ameerikas, kuna meil tarvitataw nimetus on antud tema Euroopasse tooja — D. Douglas'e (aastal 1827) järel) — Douglas'e kuusk. Noori puud mitmed.

Pargi kagu nurgas 2 puud, millede diam. 30 sm., kõrg. 18 mtr.

Tsuga canadensis Carr. — Kanada kadakas. (Kodumaa—Kanada). Kiratsev puukene, kõrg. 2 mtr. ümber. Kiratsemist põhjustavad ebasoodne kasvukoht ja suurejooneline okstemurdmine.

Thuja occidentalis L. — Harilik elupuu. Neist üks puukujuline eksemplar lossi lähedal, mille diam. 30 sm., kõrg. 16 mtr., sirgetüveline. Teisi põosakujulisi on väga palju, mis lossist kaugemale minnes ikka rohkem ja rohkem murtud. Peale harilikkude esineb siin var. *Wareana* Hort. — tihedate, püsti okstega ja veel mõned teised vormid.

Thuja gigantea Lett. — Suur elupuu (kodumaa P.-Ameerikas). Väike põosas harilikkude keskel.

Taxus baccata L. — Jugapuu. Mõned eksempl., mis hiljuti istutatud (kõrg. 35 sm.). Kasvukohad ebasoodsad ja seetõttu väga närune väljanägemine.

Juniperus virginiana L. — Virgiinia kadakas. Laialiläinud põösad pargist ida ja lääne pool. Esineb siin *F. Schottii* Hort. — püramidaalselt, kokkuhoidvate tumeroheliste okstega.

Juniperus sabina L. — Kasaka kadakas (Alpid). Lossi läheduses lääne küljel, esineb madala laiuva põösana.

Lehtpuud.

Acer campestre L. — Põldvaher. Põösad kuni 5 mtr. kõrged. Siin esineb ka *f. suberosa* — noortel okstel korkribad.

Acer Ginnala Maxim. — Põösad kuni 10 mtr. kõrged, mis tublisti vilja kannavad

Acer pseudoplatanus L. — Mägivaher. Esineb 3 puud, milledest kõige suurem 7-haruline, kõrg. 18 mtr., harude diam. 35 sm.

Acer tataricum L. — Tatari vaher. Kuni 8 mtr. kõrg. põösad.

Aesculus pavia L. — Pavia kastan. (P.-Ameerika). 3 mtr. kõrg. noor, kõver puukene.

Betula papyracea Aiton. —

Papüruse kask (P.-Ameerika). Puu kestendava valge koorega, kõrg. 18 mtr., diam. 20 sm.

Carpinus betulus L. — Valge pöökpuu. 3-haruline madaltüveline puu, mille kõrg. 14 mtr., diam. 18 sm. Kasvab väga hästi.

Fagus silvatica L. — Harilik pöökpuu. 2 noort puukest pargi põhjaserval. Kolmas sirge tüve ja suurepärase laia võraga lossi läheduses, diam. 28 sm., kõrg. 10 mtr.

Quercus rubra L. — Punane tamm. Ilusti kasvav puu lossi lähedal, edela nurga kohal, kõrg. 12 mtr.

Juglans cinerea L. — Öli-pähklipuu. 2 puud, millede kõrgus 13 mtr., d. 35 sm., üks neist kaheharuline. Kolmas puukene on koguni noor ja kasvab väga lopsakalt, milletõttu ta talvel sagedasti ladvast külmab.

Pterocarya caucasica C. A. Meyer (L.-Venemaa, V.-Aasia). Kiratsev, põosakujuline, suure mägivaht-
ra varjus. Külmab talvel tihti-peale ära.

Evonymus europaea L. — Mürgine sajakoorne puu. Kasvab igalpool pargis. Üks põosas (*Pinus laricio* kõrval), 9 mtr. kõrgune.

Evonymus verrucosa Scop. — Tüükane sajakoorne puu (Ida-Saksamaa). Lossist idapool, 1½ mtr. kõrg. põosas väga ilusa kasvuga. Öitses oht-rasti ja kannab ka vilja.

Evonymus nana M. B. — Väike sajakoorne puu (Kaukasus, Mongoolia). — Meetri kõrgune põosas, lossi kagu nurga juures, teiste põõsaste varju jäämas.

Phellodendron amurense Rupr. — Korgipuu (Jaapan, Mongoolia, Hiina). Mõne aasta eest istutatud puukesed, 2 mtr. kõrg. Kiratsevad seetõttu, et saavad „spordiplatsi“ läbi sagedasti mehaanilisi vigastusi. Nii on ühel latv kuivanud, teisel koor tüvelt ära löödud.

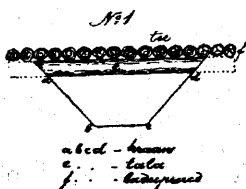
Rhus typhina L. — Parkmulla puu (P.-Ameerika). Leidub siin 3-me suure põösana, kõrg. kuni 4 mtr. Igal aastal öitsevad rikkalikult, vist valmi-vad ka seemned. (Järgneb.)

Metsa sillad.

K. Aun.

Mida enam metsas kraave olemas, seda rohkem on metsaülemal sildade ehitamisega tegemist. Iga metsaülema soov on võimalikult häid, kaua kestvaid sildu ehitada. Sildade lagunemine, kokkulangemine ja nende parandamine on meid ära tüüdanud, iga mees tahaks ehitada põliseid sildu, kui selleks vähegi võimalust leidub. Kohalikkudele oludele vastavat head silla tüüpi otsides on metsaülemad ehitanud mitmesuguseid sildu, millest siin lühidalt tahan kõnelda, lootes, et sildade kirjeldus toob kasu.

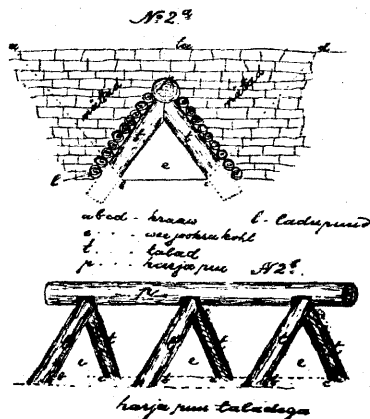
Kõige lihtsam ja laialisemalt tarvitusel on sillatüüp nr. 1. Üle kraavi pannakse 2—4 tala, nende peale laepuud ja sild on valmis. Selle silla puudused on suured, tema tarvitab võrdlemisi palju puumaterjali ja vesi uuristab kraavi perved alt ära, nii et sild

sisse vajub ja tarvituseks pole enam kõlbulik. Nende sildade iga on lühike, kuni 8 aastat.

Tüüp nr. 2. Neid sildu leidub Auru metsas, kus neid metsaülem Auksmani ajal ehitati. Nende ehituse viis on lihtne, kraavi põhja pannakse 2—3 paari sarikate moodi talapuid, nende peale 3—5 tolli jämedad ladupuud, harja peale palk õõnsustega, nagu joonistused näitavad. Ladupuude peale pannakse mättad või sammal ja siis nii et harjapuu vähemalt 12 tolli mullaga kaetud. Veejooksus jääb kolmenurgeline

auk. Need sillad panevad kaua aega vastu, üle 15 aasta.

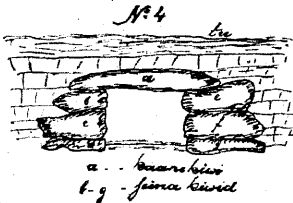
Tüüp nr. 3. Karksi metskonnas on metsaülem Cornelius sildade asemel puutorud tarvitusele võtnud. Männivõi haavapakud on lõhki aetud, toru-

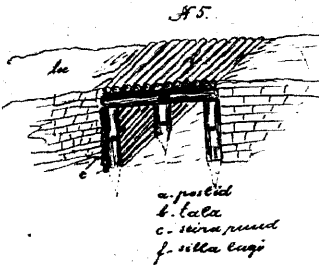
õõnsused sisse raiutud, lõhendikud vit-saga kokku tõmmatud ja kraavi põhja maa sisse maetud. Kus vett rohkem, seal on 2 toru kõrvuti sisse pandud. Maa sees seisavad torud õige kaua. Tedre vahtkonna metsavaht Raap rääkis, et tema olevat juba 17 aastat met-savahiks ja torud, mis enne teda pandud, funktsioneerivat praegugi lait-mata.

Tüüp nr. 4. Kariste metskonnas on metsaülem Struck mitmel kohal metsas

sillad lõhutud raudkividest ehitatud. Kaane kivid on 3—4 jalga pikad. Silla ehitamise juures ei ole lupja ega tsementi tarvitatud, ainult lihtsalt kivi kivi peale pandud. Mõnel kohal näis karusammal kivide vahel olevat. Sillad on omal ajal umbes 6 rbl. maksma läinud. Neid silde tuleks teha igalpool, kus kive ja kiiliga kivi lõhkujaid saada on, nad on otstarbekohased, põlised, ja neid on kerge ümber laduda, kui rikki juhtuvad minema.

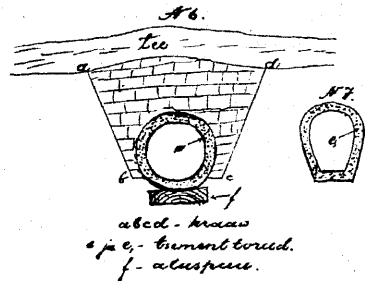

Tüübid nr. 5 ja 6. Kilingi metskonnas on metsaülem Aun kaks tüüpi silde ehitatud. Nagu joonis näitab, on sild nr. 5 ehitatud postide abil, püsti pannakse silla kohta 3 paari poste, nende

peale talad „b“ ja talade peale ladupuud. Postide taha pannakse latid või metsa alt korjatud vanad pakud „c“, siis täidetakse mullaga lattide tagune ära ja sild on valmis. Nende sildade iga on pikk. Veejooks neid silde ei riku.

Tüüp nr. 6 kujutab silda tsementtorudest. Kilingi metskonnas on sillatorud 9” kuni 3 jalani läbimõõduga. Torude alla kraavi põhja pannakse tahutud palk või plank ja selle peale torud, mille tõttu nad loodis seisavad. Torud on ümmargused või pirni moodi, nagu nr. 7 kujutab. Ajajooksul on selgunud, et peened torud talvel lõhkevad, jämedad panevad hästi vastu, neid võib soovitada. Torusid ei või seal tarvitada, kus vesi seisab, seal lõhub talvine jää nad ära. Sild nr. 5 täidab oma ülesannet niihästi jooksva kui ka seisva vee kohal.

Kirjeldatud sillatüüpe olen Pärnu maakonna metsades leidnud. Hoiatan kõiki sillategijaid tüübi nr. 1 eest, see sild on kõige halvem, laguneb kõige rutemini ja tarvitab palju metsamaterjale. Kõik teised sillad on pikema kestvuseajaga.

Tsementtorusid tuleb koha peal valmistada, selleks võetakse 1 osa tsementi peale 4—5 osa sõredat jämedat liiva, kus saviolluseid ja lubjakivikesi olla ei või. Jämedaid torusid on kasulik tarvitada ka kaevuraketeks, ega siis kaevu sisselangemist karta ole.

Metsavahtide elust ja olust.

— be —

Täie õigusega võib ütelda, et vaene laps meie riigiteenijate peres on alam-metsateenija—metsavaht, ja osalt ka metsnik. Teistel võrdsetel ametnikku-

del on rahapalgad palju toekamad, on prii riided, on palgamaad rendi alusel kasutada, võetakse arvesse pensionisaamisel teenistus eraomanikkude juu-

res enne riigistamist jne., kuid metsavaht peab kuidagi virolema oma keskmise 1800-margalise kuupalgaga ja selle „suure soodustuse“ — palgamaaga. Juhtub kuski metsavaht oma viletsast seisukorrast juttu tegema, kohe tullakse suure suuga seletama ja rahustama: mis teil viga, teil ju palgamaa. Kuid seda ei võeta kuski arvesse, et palgad selle palgamaa arvel mitu korda viletsamad kui maa tulu.

Peaaegu erandita alati kuski metsasopis, soos, liivakünnas või kivirägastikus asub see halekuulus palgamaa. Asub seal, kus ei olnud omal ajal võimalik neid viletsaid lapikesi kohtade külge liita. Mõnel üksikul õnnestus mõisate jagamise korral 4—5 versta tagant lapikese põldu või heinamaad lisana saada, kuid kauaks sedagi oli, leidis mõni mees, et see lapike kõlhab tema koha külge liita — palvekiri tarvilisse kohta ja varsti oligi maamõõtja ilma mingisuguse jututa sellegi parema lapikese ära planeerinud, — mis teha, metsavaht pole ju sarnane teenija, kellel loota maksaks oma seisukorra paranemist.

Enne metsade riigistamist said peaaegu kõik metsavahid ja metsnikud oma palga suuremalt osalt viljas, see tähendab, et hinnati tol ajal metsateenijatel tarvitada oleva maa viletsust. Karjapidamine ei olnud siis veel nimeamisvääriliseks tuluallikaks, kuid siiski pidid ja tegid peaaegu kõik metsateenijad mõisatest heina kahasse, et kuidagi paar lehma ja hobust pidada. Praegusel korral ei ole võimalik enam kustki kahaheina saada. On seni võimalik olnud kustki metsast kvartaali sihi, tee või luha augu pealt tasu eest paar röuku heina teha, siis läks või läheb seegi võimalus nüüd uudismaa seotuse nime all metsaülemale või tema abile, — ning metsavaht imegu jälle kapp.

Paljudel teenijail puudub karjamaa täiesti, sest kari käis seni riigimetsas kaunis vabalt. Viimasel ajal on suuremate metsaraiumiste ja kultuuritööde tagajärjel tekkinud palju raieistikke ja kultuure, kuhu karja lasta ei saa, ja

karjatamises on praegugi sarnased kitsendused, et loomade pidamine metsateenijail muutub peaaegu võimatuks, ometi on karjapidamine Eestis peasisetulekuallikaks. Toon paar iseloomustavat näidet möödunud suvest, metsavahtide riigimetsas karjatamise kohta:

Raieistikule hakati kultuuritööde jaoks lappe lööma, kuid seal kasvas pikk rohi, mis lappide löömist takistas, metsavaht laskis loomad peale, et töölistel oleks kergem töötada ja karjal ligemalt toitu saada. Seda juhtus ülemus nägema — kohe protokoll, vali kirjalik noomitus ja trahv trahvitaksi järele, ehk küll ülevaatusaktiga kindlaks tehti, et raieistik karjatamise läbi kahju ei saanud, küll aga kasu, sest lappide löömist oli kergem teostada. Pealegi on peavalitsuse ringkirjas 13. II 24. a. nr. S. 1507/7 p. II öeldud, et ametnikudelt nõutakse trahv ülevaatusakti järele sisse. Metsavahi süü seisis siin selles, et temast mitte olenevatel põhjustel viivitas loa küsimisega seal raieistikus karjatamiseks. Kas siin ei oleks küllalt olnud noomitusest? Teine samasugune, kuid veelgi absurdim juhtumine: metsavahil pääsevad kodunt paar looma lahti ja jooksevad metsa, kust umbes tunni aja pärast koju tagasi tulevad. Umbes samal ajal leiab ülemus, et metsavahist paar versta eemal raieistikus on teadmata kelle loomad karjatanud — metsavahile vali kirjalik noomitus ja trahv trahvitaksi järele!! Viimaks maksab metsavaht ka iga teadmata kelle poolt raiutud puu trahvid. Kolmandal metsavahil pääseb kodunt õuekoer lahti ja jookseb ligidal heinamaal karjas olevate laste juure, seda juhtub jällegi ülemus nägema — ja metsavahile vali kirjalik noomitus. Samal ajal jooksevad metsas vabalt ringi eraisikute hagi ja linnukoerad ilma, et keegi omanikke saaks karistada või noomitusi teha. Kaldusin kõrvale, kuid teatud näited on nii iseloomustavad, kuidas metsavahtidele trahve määratakse, et neist vaikides mööda ei saa minna. Metsavaht muudkui pea suu kinni ja maksa, vastasel korral on kohe ülemusel pinnaks silmas.

Puuduseks palgamaade kasutamisel on veel asjaolu, et palgamaade suurus ja headus hinnatakse noa-aegsete andmete järele. Nende ajast iganenud andmete järele määratakse palka, tulumaksu, naturaalkohustusi jne., selle peale vaatamata, et osa põlde ja heinamaid juba ammugi ainult metsa kasvatatakse (ka põldudel on mitmes kohas kultuur) ja sealt midagi saada ei ole. Palgamaade mõõtmine ja ümberhindamine on üks kõige hädalisemaist töedest paljudes metskondades ja nõuab kiiret läbiviimist. Siis on võimalik enam-vähem õiglaselt palku normeerida. Ametnikkude rahustuseks on küll pea iga aasta ette nähtud palgamaade mõõtmine, kuid jääb ikka läbi viimata. Riigimetsade valitsusel peaks siin võimalus olema kiires korras tähendatud töid läbi viia ja tarvilisi korraldusi teha, et kõlbmata maad metsa külge arvataks. Selle tagajärjel väheneks ka maamaks, mis kulud osaltki kinni kataks.

Ei saa vist keegi salata, et alametsateenijate ainealine seisukord väga vilets, mis tahtmata tekitab kõrvalekaldumisi ja kuritarvitusi ning kaotab huvi oma ameti vastu. Igaüks, kellel vähegi võimalik, otsib paremaid elamisvõimalusi ja nii lahkuvad paljud vanad, vilunud teenijad, kelle asemele asub juhuslik element. Seda enam, et praegune metsateenijate liigitus ülemäärasteks töötab teenistuse suhtes veelgi vähem kindlustust. Palgaolude parandamiseks praeguse poliitilise seisukorra juures ei ole vähematki lootust, — peab otsima teisi teid ja võimalusi metsateenijate ainelise seisukorra parandamiseks. Praegusel korral peaks küllalt soodus pind olema selle „valulapse“, palgamaa, korraldamiseks ja väärtuse tõstmiseks. Eestkätt tuleks kõne alla palgamaade hüdrotehniline parandus, missugune teenijail endil üle jõe käib. Peaaegu erandita kõik palgamaa osad asuvad metsa piirides, seega oleks kraavitamisel kahekordne kasu — metsale ja palgamaale. Härrad metsa ülemad peaksid siin rohkem oma alamate huve silmas pidama, tean juhtu-

mist, kus metsavaht esines palvega, et tema palgamaa ja metsa vahele kaevataks kraav, sest metsa vesi ujutab iga aasta heinamaa üle nii, et see ainult sammalt kasvatab. Peavalitsus tegi metsaülemale kohuseks eelarvega vastav summa nõutada ja eeltööd ära teha; hüdrotehnik juhtuski parajasti metskonnas loodimas ja projekte valmistamas olema, kuid loodimata jäi metsavahi palgamaa ja ka eelarvesse vastav summa üles võtmata. See ei ole vist ainuke juht.

Teiseks on paljud heinamaad viimastel segastel aegadel võsasse ja metsa kasvanud nii, et teenija ise omal jõul ei suuda neid puhastada, jällegi peaks siin metsavalitsus ametnikku toetama, kas lubama puhastamisest saadud materjale tasuta puhastajale või viletsamate materjalide korral tööraha maksma. Vähemate tööde tegemine seisab ametniku enda huvides, kuid suuremaid töid ei saa tema läbi viia, sest puudub ainealine jõud ja aeg. Pealegi ei ole ükski metsavaht oma koha külge seotud, võib olla mõni arusaamatus, ja pane kolid kokku ning mine „teise valda“, siis on kõik higi-vaevaga tehtud töö maha visatud, vähemalt tegijale.

Sarnasel teel kulutatud summad ei lähe ju riigil kaduma, sest meie, metsateenijad, trööstime endid lootusega, et tulevikus siiski palgamaid õiglase rendi alusel kasutame ühevääriliselt teiste riigiteenijatega, siis võidakse ju rent paremini haritud koha eest kõrgemaks määrata ja ka teenija jõuaks siis kõrgemat renti maksa. Nüüd, kus valitsus meie palgamaade renti seepärast ei taha vastu võtta, et ei leia summasid, millega palku vastavalt kõrgendada, — lohutame endid sellega, et riik väikeselt meie kulul end ülal peab, ja loodame, et tulevikus arvatakse ühevääriliselt teiste riigiteenijatega.

Praegusel korral antakse palju juurelõikeid metsamaast palujatele, kuid metsateenijad peavad kurvalt pealt vaatama, kuidas paremad tükid ja isegi palgamaa osad ära planeeritakse ja üle antakse, tema nagu ei olekski inimene,

riigiteenija. Kõigepealt peaks metsateenijaid rahuldatama võimalust mööda metsaheinamaadega, kuni vastava normini ja riiklikku abi antama kõlbulisest metsamaast heina- ja karjamaade tegemiseks.

Tulevikus peaks ja loodetavasti kitsendatakse ka riigimetsades karjatamist nii eraisikuile kui metsateenijailegi. Eraisikuil on ikkagi mingisugune karjamaa olemas, kuid suuremal osal metsateenijaist puudub see täiesti ja riigimetsas karjatamine on juba nüüdki, arvestades eelpool toodud näidetega, küllalt kitsendatud. Soovitav oleks metsateenijaile kindla karjamaa soetamine seal, kus see läbiviidav.

Ei looda vist keegi nende ridade lugeja, et need, ehk küll läbiviidavad soovid, täna-homme täide läheksid — juhtubki riigimetsades valitsusel korda minema mõnd summat maaparanduseks nõutada, siis sulab see ju enne kokku, kui metsavaht sellest suuremat suhu või silma saab. Aegamööda asjad käivad, ütleb vanasõna, seepärast harutame eelpool toodud mõtteid metsateenijate koosolekutel, kongressidel jne., teeme oludele vastavaid parandusi, nõuame ja käime peale, vast siis pikkamööda pisitasa sigib midagi ka meie olukorra parandamiseks.

Hundijahht.

S. P—pp.

Mitmelt poolt Lõuna-Eestist kuulduv, et siin-seal hunte nähtud või nende jälgi leitud. Alles mõni päew tagasi sain teate, et Võrumaal, Veriora metskonda kuuluvates Praali ja Palo vahikondades hundid liikumas. Mäletan, aastat neli tagasi ilmus samasse ümbrusse suurem jätk hunte ja nad murdid maha palju metskitti. Seejärel olid nad siia tulnud üle Peipsi järve, Wenemaal. Korraldati isegi suurem jahht, millest ka nende ridade kirjutaja osa võttis, — kuid hunte ei saanud näha. Jahht ebaõnnestus osalt puuduliku korralduse, kuid suuremalt osalt meie nooremate kütide vilumatuse tõttu, sest viimased ei tunne üldse hundijahhti või tunnevad seda ainult kuuluse järele.

Kõht, mida nimetaksin, on huntidele elamiseks väga foodus: suur, umbes paarkilomeetri, soo, piiratud kolmelt poolt mäeahelikuga, kus palju noort ja tihedat metsa; soo peal palju saarti, mis jällegi kaetud mitmesuguse metsaga, kus puudub igasugune liikumine, kuna elamus kaugel ja neid ümbruses väga vähesel arvul. Siin võib hunt enmast julgesti „ankrustada.“

Wäga vähesed meie kütid tunnemas huntide ja hundijahhti; paljud ei tunne isegi tema jälgi. Ühes läinud aasta „Eesti Metsa“ numbris kirjeldasin teiste seas ka hundi jälgi, artiklis „Sälgede tundmine“, kuid siinkohal tahan mõne reaga puudutada hundijahhti ja mõnd jahhipidamise viisi.

Wäliselt jarnaneb hunt meie harilikule koerale, kuid on sellest tundumalt suurem ja hoiab alati laba forus. Suurel hundi peale jahhti ei peeta, sest harva saab teda siis näha: ta on väga kaval ja ettevaatlik, hea nägemise, kuulmise ja hästi arenenud haistmisega; nälja sunnil ilmub mõnikord karja juure, kust mõne lamba haarab ja sellega metsa põgeneb. Nii siis, suurel saab hunti näha ainult karjane. Hundijahht algab sügisel, kui tema pojad juba küllalt suurel. Huntide jooksu-aeg algab jaanuari algul ja kestab meebruarikuuni (uue kalendri järele). See oleks ka hea jahiaeg. Jahhipidamisviisid on väga mitmesugused, kuid ma kirjeldan siin kolm viisi ja nimelt: ajujahht, varitsedes ja põrsaga.

Metsavahtid, kelle ümbruses hundid liiguvad, peavad hommikul väga vara järele vaatama, kas hundid õffel on liikunud (päeval ta magab ja liigub ainult koerte, ajajate jne ees hädasunnil; toidule asub õhtul), kust kuhu läinud ja mitu neid oli (viimast asjaku on raske selgitada, sest hundid astuvad üksteise jälgedes). Peab võitma hobusel või suustabel ja kiiresti selgusele jõudma, kus hundid peatuvad. Peale seda tuleb kiiresti jahht korraldada teades, et mida varem jahht algab, seda parem. Selle juures peab aga väga ettevaatlik olema, et loomi mitte ära hirmutada. Peab teadma või ära arvama hundi, kuhu hundid arvatawasti lähewad, ja

sinna kiitid ette seadma. Kiitid tulevad ette mita väga ettevaatlikult ja tasa, ja peavad enestele võtma seisukoha, mis mõne põõsaga hästi varjatud või, kui seda ei leidu, siis mujalt tooma ja enese ette püstitama ja selle varju l i i k u m a t u l t paigale jääma ning ootama. Nii siis, esiteks kiitid kohale ja siis ajajad. Viimaseid ei olegi tarwis palju arvata, kuid nad peavad kohta ja jahhi tundma ja mitte suurt kära tegema: astugu rahulikult näidatud suunas, tehku aeg-ajalt häätt ja floppigu tepiga vastu puud — sellest on küll. Sga kolme-nelja ajaja wahel tuleb paigutada üks kiit, sest „kriimfilm“ piitab tihkilugu ajajate ahelikuga wahelt tagasi pöördeda ja sellega kiite ninapidi medada, et oma nahka päästa. Põik ettevalmistused peavad tehtama kārata ja kiiresti, kusjuures arivesse peab võtma tuule suuna, sest hundid on hea haistmisega ja aimavad kergesti, et häda tulemas, ning lähewad kohe minema. Peab meeles pidama, et hunt piitab minna ikka sinna poole, kus ees suuremad metsjad, kus ennaft parem varjata, ja tarwitab minekaks kinnist teed, s. o. tihedamaid looserwi, orge ja muudu ühenduses olemaid tihnikuid; lagedale ilmub harwa ja seda siis, kui enam teist teed ei ole.

Lasimisega tuleb tarwitada kõige jämedamaid haamleid ehk kartetschi ja tugewaid laenguid. Lasima peab alati paraja maa pealt, et looma kindlasti surmata või wähe-moalt surmawalt haawata, kuid mitte asjata hirmutada, mis jahhi võib rikkuda. Kui asja külmamereleiselt ja osawasti aetakse, siis võib kindel olla, et hunt lõpeb saagiga.

Teine jahipidamiswiis on w a r i t s e d e s. Suntuide arwatama asukoha ligidale tehahe onn, mis taetakse ümberringi sõnnikuga. Onni tehahe awaus ja selle kohale, umbes 20—30 sammugauguses, asetatakse jõddana mõni lõppemud loom, lehm, hobune jne., peaga või sabaga onni awause poole, et parem oleks hunti näha, kuna tema hakkab jõdama harilikult külje pealt ja sellega ühtlasi paneb kiite oma enese külje märgiks ette. Sõot wiatse wälja õhtul ja kui hommikul waatama minnes hunt jõomas on kätunud, siis tuleb järgmisel ööl tingimata wariisema asuda. Seordan weel, et onn peab olema taetud sõnnikuga ja ifegi pealt, et hunt ei tunneks inimese lõhna ja ei hakkaks kohtlema. Onnis

peab istuma väga waitseft ja mitte suitsetama. Harilikult minnakse walwama kähkolmekesi. Õhtul, minnes onni, peab olema ettevaatlik ja liikuma wõimalikult tasa ja kārata. Ifegi peab minema hanereas (üksteise jälgedes) onnist efsalgu mööda ja samu jälgi mööda jälle tulema tagasi ja siis asuma onni. Sõddaks pandud looma ei tohi kiitideks minna, muudu hundid wiimad need ära; wähe-mad loomad peab millegi külge kinni siduma. Lasimisega ei pea ruttama; tuleb ära oodata, kuni loom kindlasti jõogi kallale on asunud, ehk tuleb ka weel teisi juure ja siis, hästi sihtides, — tuli awada. Lasta tuleb kartetschi-ga. Parema aeg selleks jahiks on kõwa külm või tormine öö, mil hundid nälgasemad. Onni asemele võib laduda kühfalt suurema sõnnikuhunniku, mille keskele tihhi ruum jätakse. Suhtub, et hundid mitmel ööl jõogi kallal ei ole kätunud, siis ei tähenda see weel, et nad ei tulegi: nälg sunnib ja nad tulewad. Mitult peale paufe lähewad nad ära ja sellele kohale enam tagasi ei tule.

J a h t p ö r s a g a. Seda jahhi peetakse kuuwalgel, külmal ööl. Tihhi ta ebaõnnes-tub või jälle on ifegi hädaohtlik, kui hunte on palju ja nad on nälgased. Wanem hobune ratendatakse ruumika ree ette, kus mahutawad endid 4—8 kiiti nägudega wäljaspoole. Üks mees juhib hobust, kuna teine, istudes keskel ja hoides pörjast kotis, seda aeg-ajalt kõwadeft pigistab, et ta karjuks. Tee taga, sammu 20—35 eemal, nõõri otjas, tolgendab pundar herneõlgi või mõni õlgedega täidetud wähem kott. Sahikohaks walitakse metsateed või hõre mets, kus arvatakse hundid asumat. Parema aeg selleks jahiks on jooftuaeg, s. o. jaanuarikuu. Kiitid peawad olema külmawere-liised, julged ja head lastjad. Sundid, kuuldes pörja kisa, jooftewad kofku ja, nāhes nõõri otjas tolgendawat pundart, tormawad selle kui saagi kallale, umustades ifegi ettewaatuse. Seda aega tuleb kasutada lastmisefks. Suntu on tugew loom ja seepärast peab ka tugew laeng olema ja teda hästi tabama. Saawatud hunte tuleb järgmisel päewal hoolega ot-sida, kusjuures tubli koer kaasa wõtta. Pör-saga jahil langewad kiiti saagiks harilikult nooremad hundid, kuna wanad, kui kawalamad ja ettevaatlikumad, harnad selle „meeli-tuse“ peale tulewad, — olgu wast, kui nad on väga nälgased.

Uus jahiseadus.

J. Kornfeldt.

Rõõmustaval viisil on asunud õige tõsiselt uue jahiseaduse väljaviimisele. Metsade peavalitsuse väljatöötatud seaduskava on Tallinna Jahimeeste Seltsi poolt saadetud kõigile suuremale jahioorganisatsioonidele harutamiseks, paranduste tegemiseks ja seisukoha võtmiseks. Veebruarikuu lõpul asub Tallinnas tööle jahiseaduse esitajaist koosnev komisjon, kelle ülesandeks on ülemaalsed parandused ja soovid viia „ühisele nimetajale“ ja anda seadusprojektile enam-vähem lõpulik kuju. Laiemate ringkondade osavõtt sellest eeltööst tohiks olla pandiks, et meie jahiseadus saab otstarbekohane, oludele ja elule vastav.

Eesti omapärase jahiseaduse ilmumine oleks ilusaks sammuks edasi meie kultuurelus. Ta olgu aga ka ainult parajaks ja kindlaks sammuks, mitte mõnesuguseks rekord-teivashüppeks liig kaugele ja tundmatusse tulevikku, nagu meil seda on juhtunud mõne teise seadusega, mille tõttu teda siis igasuguste „muutmise seaduse muutmise seadustega“ häbelikult ja tasapisi tuleb tagasi tõmmata. Kauge tulevik saab omal ajal olevikuks ja loob endale ise muutunud ja edenenu olukorra kohase seaduse. Praeguse seaduse treimise juures peaksimetavata ainult oleviku ja lähema tuleviku tollipulka. Iga seadus peaks kodanikkudele täitmiseks olema ikka jõukohane, seega rahva üldise või mõne erilise kultuuriala (näit. jahikultuuri ala) tasapinnaga ühekõrgusel, õigem: vähe kõrgemal — massi kasvatamiseks ja ettevalmistamiseks lähemaks tulevikuks. Aga jumalikud seadused on inimesele ikka olnud liig kanged, teda kiusatusse ja patulangemisele viinud. Põldekultuuris oleme ju väga kõrgel, kuid jahikultuuriliselt on meie mehe vaated arusaadavatel ajaloolistel põhjustel tihti alles üllatavalt primitiivsed. Eeskujuliku talu kaunis laia silmaringiga peremees kutsub mind jaanipäevaks kül-

la: tal olevat hea õlu. Ma võtku püss ka ligi: olevat palju jäneseid... Kuigi sellest keskmisest mehest on paremaid, siis on igatahes aga ka hea hulk halvemaid. Pandaks meil nüüd maksma eeskujulik preisi jahiseadus oma üksik- ja ühis-jahipiirkondadega, 105 paragraafi ning jahivanematega, ma kardan, et siis saab seaduse täitmise harukordseks erandiks, eksimised aga reeglilik, ja annaksid niikuinii ülekoormatud kohtutele palju uut tööd. Lõpuks tuleb meil vististi ka sellega arvestada, et uue seaduse elluviimiseks ei lubata luua uusi aparate uute ametnikkudega ja uue kantseleitööga. Kärbitakse ju praegu kangesti olemasolevaid koosseise ja tahetakse tööd võimalust mööda lihtsustada.

Teoksiloleva jahiseaduse algkavandi kokkuseadmisel on metsade peavalitsus tarvitanud nähtavasti saksa jahiseadust, mis kahtlemata eeskujulik seadus eeskujulikult jahikultuuri maal. Säärasele komplitseeritud jahiseadusele ei ole meie, ma arvan, veel küllalt küpsed. Kõige raskemaks kohaks osutub vististi seaduse teine peatükk, „Jahipiirkonnad“ ja nende moodustamine. See peatükk püüab oma üksik- ja ühis-jahipiirkondadega reguleerida jahipidamist peajasjalikult talumaadel. Nende piirkondade loomise tehnika on tegelikult tükk väga ränka tööd omavalitsustele, resp. jahivanematele. Siis annavad nad oma suurte edasikaebuste võimalustega ka maavalitsustele ja peavalitsustele hea hunniku paberit. Ja kõige selle ränge asjaajamise töö tagajärg? Üks vahva jänesejaht!

Uue seadusega on jahioõigus maaga seotud. Täitsa loomulik. Müüakse maa, läheb ka jahioõigus uue peremehe kätte. Jahioõiguse tarvitamine peremehe poolt oleks passiivne ja aktiivne, s. o. 1) ta rendib selle õiguse välja või mitte, või 2) ta peab tegelikult ise jahti. Ainult passiivsest jahioõiguse tarvitami-

sest võime lubada teha majanduslikku numbrit: jahti rendirahaga võib peremees igatahes arvestada ja seda sissetulekuna võtta oma eelarvesse. Jahipoliitiliselt ei ole aga soovitatav, et ka aktiivne jahioiguse tarvitamine maaomanikule lubatakse tuluallikaks, vähemalt olevikus ja ligemas tulevikus. Tegelikult ei saagi ta seda olla. Kuid siiski on käesoleva seaduskavandi mõnel paragraafil majanduslik maik man, § 9 lubab, näiteks, juhtumisel, kui maaomanikuks on aktsiaselts, aktiivset jahioiguse kasutamist seltsi poolt palgatud kolme küti läbi. Ah siis peab ilmtingimata viimase õiguse jupi maa seest välja kurnama, kui kord omanik ollakse? Kui muidu ei saa (peremees sajapealine), siis palgatud sulaste abil ikka! Meil on jaht ainult kuluka ja kõrge spordina mõeldav ja lubatav. Teda maksab harrastada ainult kvalifitseeritud jahimeestel, kel selleks on andi, kirge ja idealismi. Kel neid omadusi ei ole, seda ei maksa tegelikule jahipidamisele provotseerida, olgugi, et tal on õigus. Seaduse eelnõu aga teeb seda, nimelt sellega, et ta maade grupeerimise jahipiirkondadeks teeb peaaegu sunduslikuks. See pole siis enam jaht, vaid harilik heinaniitmine omanikuõiguse põhjal. Jah, lihavaesel Saksamaal on asi muidugi teisiti. Seal tuleb lastud kurvits mõnikord tõesti „vastava laske-tasu eest välja anda“ jne. Meie seadusest peaksid niisugused asjad esialgu küll välja jääma. Tunneb keegi oma soontes jahimehe verd voolavat, siis võib ta vabal kokkuleppel maaomanikudega rentida endale jahimaa, kui endal selleks on vähe maad. Igal lapikesel ei tohi jahioigust aktiivselt tarvitada. Seadus peab määrama ära jahimaa minimaalse suuruse. Minu arvates oleks see kõik ja ka küllalt, mis seadus peab määrama.

Siis mõnesid märkeid siit ja sealt. Räägitakse kiivitajate munade korjamisest. Milleks see hea on? Meil käivad ringi kanakasvatuse instruktorid ja propageerivad kodulindude pidamist. Korjaku igaüks kanamune, aga metslindude munad peaksid rahule jäetama. Pole ka kuulnud, et kiivitajate mune nii väga nõutakse. Fikseerides seda seaduses, provotseerime rahvast sellele halvale moele. Seaduse lühendamise mõttes võiksid välja jääda ka jahija loomaaiad. Need asjad on meile võõrad.

Tähtsamateks peatükkideks meie esimeses jahiseaduses jäävad ikka: 1) jahipiletite väljaandmise kord, 2) jahikaitse, jahikalender ja 3) jahipolitsei, valve ja kontroll. Need on sambad, mis kannavad ehitust. Jahikalendri parandamisel ei tohiks meie aga mitte suures vaimustustuhinas ja püüdmishoos eesmärgist mööda joosta. Ma teeksin vahet jahikeelu ja jahikaitse vahel. On meil mõni looma- või linnuliik harvaks jäänud, paneme nende suhtes jahikeelu maksma. On meil mõnes metskonnas kõik loomad-linnud väheseks jäänud, paneme selle metskonna suhtes maksma täielise jahikeelu. Antud olukord sunnib meid siin jahti keelma, piirama, takistama. Seda erakorralist piiramist ja takistamist ei normeerime aga mitte jahikalender, vaid selleks on seaduses olemas eriparagraafid. Kalender normeerib jahikaitset normaaloludes. Ta määrab loomadele pesitsemiseks, poegimiseks, kasvamiseks loomulikud, maa asukohast, kliimast jne. tingitud kaitseaegad. Jahikalendril ei maksa neid kaitseaegu jahipoliitilistel põhjustel kunstlikult pikendada. Jahipidamise piiramine ja takistamine, kui tarvilik ta tegelikult ka ei oleks, ei ole mitte jahikalendri ülesanne.

Karusloomade kasvatus ja metsavalve ametnikud ning jahimehed.

Teie poole pööran ma uuesti, vanad metsamehed ja jahimehed! Kui 1924. a. Tartu ülikooli Loodusuurijate Seltsi poolt laiali jaadeti küsimuslehed palmega teatada, mis tallelgi on meie elusjahi ilmast teada, teie vastasite üleskutsule ja saatste elu jookful kogutud andmed. Need teated, kuiqi puudu-

Sooboli kasvatus Wenemaal. Soobol ronib toidu järele.

litud, annavad siiski ligikaudselt täpse pildi meie elusa jahilma kiirest vähenemisest.

Mis peame meie tegema, et meie elusa jahi kapitali hoida? On kaks teed. Esimene: meie peame ülejäänud väärtuslike loomi ja linde kaitsema täieliku hävinemise eest. Teine — meie peame neid kunstlikult kasvatama.

Esimene tee on aeglane: võib palju aega minna, enne kui loodus suudab jälule seada suure hävitamise tõttu kaotatud tasakaalu, ning seepärast peame ühtlasi liikuma ka teist teed mööda, mis on kiirem, kuigi seejuures kallim.

Sätame seniks juuremate jahiloomade kasvatamise küsimuse kõrmale, mille lahendamise käesolevatel tingimistel on võimalik ainult valitsusel, samuti ka linnukasva-

tuse, ja läheme üle hinnalisemate karusloomade alleshoidmisele ja nende kasvatamisele. See kasvatamine, mis on kujunenud Ameerikas terveks tööstuseks, mille kapital ulatub ainult ühisriikides umbes 6.500.000.000.— Gmfl., hakkab samuti kiiresti arenema Euroopas, jelles ettevõttes tekkivate suurte kasude tõttu. Kasvatatavate peassjalikult sini- ja hõberebasteid. Üks hea hõberebaste paar maksab umbes 500.000.— Gmfl., sinised on küll odavamad, kuid siiski meie väikeste rahatagavarade juures väga kallid.

Kuid peale nende loomade kõlbavad kasvatamise eesmärgiks ka teised, odavamad, milliste kasvatamine võib suure eduga sündida: Ameerika naarits, skunk, nuga, enol, jaarma ja teised.

Muidugi on nende kasvatamisest tekkiva kasu madalam, kuid siiski võivad nad tähelepanelikul ja asjatundlikul asjaajamisel saada pea- või vähemalt kõrvalteenistuse allikaks.

Siin on teil, metsamehed, juured võimalused. Kui palju on teie talusid igalpool ühisildastes ja väikestes kohtades mööda metsi laiali pillatud, mis on ideaalselt loomakasvatamiseks kohased.

Esimesed Eestis sündinud hõberebased.

Rohalikkudest loomadest hinnalisemaks, milliste kasvatamine annaks sissetulekuid, on nuga ja jaarma. Neid hakati viimaste 3—4 aasta jookful Ameerikas kasvatama, kuid nende kasvatamisest on Ameerika kirjan- duses vähe teada. Seepärast tahab Eesti

Karusloomade kasvatuse katsejaam hõberebaste kasvatamise korral organiseerida ka nügiste ja saarmaste kasvatamise katseid, nende kasvatuse meetodite väljatöötamiseks: ülespidamine, söötmine, ristlõugutamine jne.

Soomides saada tarvisminemaid loomi, pöörab ta teie poole, metsamehed ja jahimehed, palwega, warustada teda loomadega. Peale nügise ja saarma oleks meel puht-teaduslikkude uurimuste tarwis kohalikkude tuhkrute, naaritsate, walge nirgi ja wäikese nirgi saamine soomitaw. Kõik need loomad, mis teaduslikkudele uurimustele tarwilised, võib esitada ükskõik mis aastaajal ja mis wanaduses ja nende naha wäärtust ei wõeta armesse. Loomad peawad olema terwed ja wigastufeta.

Saamale lähed tarwis järgmisi loomi: nügis, saarmas, tuhkur, naarits, walge nirk, must oraw (Saaremaalt ja Siiumaalt). Pea-

asjalikult on tarwis nügiseid. Nimetatud loomi ostab katsejaam kõrgema hinnaga, kui nende nahahind turul, nii et on kasulikum loomi müüa elujalt ja mitte neid tappa.

Need isikud, keda huvitab karusloomade kaswatus ja kes annawad oma kaasabi katsejaamale tarwisminemate kohalikkude loomade murestemises, wõiwad tulewikus omaford loota jaama täieliku kaasabi peale, neile tarwisminemate wäljamaa loomade murestemisel. Saan loodab Ameerikast saada Ameerika naaritsaid, skunkse, ondatra ja teisi. Need loomad, kes juba mitu põlwe wangistuses kaswatatud, wõiks anda soowijatele foodfater tingimustel. Samuti võib jaam kaasa aidata traaktwõrega warustamiseks ja igasuguseid juhatusi anda kõigile neile, kes soowivad temaga astuda kooperatiwsele kaastööle karusloomade kasvatuse ettemõtte kasuks.

G. Bellen.

Turu jännes.

J. Kornfeldt.

See oli tol ajal, kui mul olid alles tulelukuga tagantlastavad püksid, kui jänese eest saadud nelikümmend kopikat oli suur raha. Mu wanaisa tegi oma jahisaagi Pärnu turul alati rahaks, ja raha läks väga tarwis. Kord lasi ta sügisel paljamaa-ajal jänese. Et linnaminekut ei olnud, jännes üksi seda reisi ka poleks tasunud, siis kõlkus jännes kaua aida laes, oodates lumeteed ja õnnelikumal korral ehk ka kaaslast. Nii lumetee kui ka kaaslane lasid end tol sügisel kaua oodata. Viimaks tuli lumi, aga siis ei naeratanud vanale jälle jahionn. Algas kibe puudevedu linna. Esimese vooriga pidi ka jännes turule minema. Ta toodi aidast tuppa, kus selgus, et jänesel silmad olid vajunud juba sügavasse pealuu põhja — väga halb tunnismärk! Wanaisa oskas temast aga siiski asja teha. Võttis haamri ja andis jänesele, kõlksti, laksu lagipähe. Imestanud jänesel käisid silmad äkki punni pähe. Nüüd riputati jännes, pea alaspidi, ööseks kaevu vinna

külge, kus ta hommikuks ilusasti ära külmas. Ka tema üllatavalt punnis silmad ja imestanud näoilme olid püsima jäänud.

Linnas puukoorma ära annud, ruttas wanaisa turule jänest realiseerima. Tol ajal oli turul metslinde ja -loomi sagedasti müügil ja ostjad selle tõttu kaunis asjatundjad: Ei läinud siis ka vanal korda linna naisi tüssata. Teda ähvardatud hapu jänese müütamise pärast isegi politseiga. Mis nüüd teha? Kuhu raibe panna? Tänavale maha visata ka ei tohi. Põlvili rees, jännes pära peal, sõitnud ta turult minema, tänavapoiste kari järel: „näe, vaata, jännes, jännes!“ Hobusele piitsa andes tõuganud vanamees nagu poolkogemata piitsavarrega jänest, kes reelt sama kogemata maha kukkunud. Korraga vaikinud laste kisa. Vargsi tagasi vaadates näinud ta, kuis õnnelikud tänavapoisid saagiga kiiresti tänava nurga taha kadunud.

Teadaanne.

Eesti Metsaülemate Ühingu koosolek peetakse 26. veebr. 1927. a Tartus,

Kaupmeeste Klubi ruumēs, Suurturg 17.
Algus kell 10 homm.

P ä e w a k o r d:

- 1) Koosoleku avamine.
- 2) Ühikute ülevaade möödunud aasta tegevusest ja tulevase aasta kavatsustest.
- 3) Viikmematu kindlaksmääramine.
- 4) Uute liikmete vastuvõtmine.
- 5) „Kärdla eeskurfioon juwel 1926. a.“ ref. Nenn.

- 6) Kuhu tuleks 1927. a. juwel eeskurfioon korraldada.
- 7) Baheajal kasja rewideerimine.
- 8) „Ülevaade 1924./1925. a. riigimetsatööstuste tegevusest“, ref. Kummno.
- 9) Läbirääkimised ja juletused ametlikul alal ülesmõdetud küsimuste kohta.
- 10) „Meie otaspuude loomulik noorendamine“, ref. Reinwaldt.
- 11) Eestiseisuse rewisjonikomisjoni ja ühe aukohu liikme valimine.
- 12) Mitmesugused läbirääkimised.

Esimees Mr. U u k s m a n n.

Tallinn. 8. veebr. 1927.

Poolametlikud teated.

Metsade peavalitsuse juhataja päevakäsi.

26. jaanuaril 1927. a. — Nr. 3.

Laišaare metskonna asjaajaja Ella Mägva-ten paigutatakse ümber tema enda soovil Pagari metskonda samale ametile, endise palgaga kuus. arvates 11. jaanuarist 1927. a.

End. Urujaare metskonna asjaajaja G. Koitson määratakse Laišaare metskonna asjaajajaks, 5500-margal. palgaga kuus, arvates 11. jaanuarist f. a.

Udavere metskonna asjaajaja M. Piiver paigutatakse ümber teenistuse huvides ja tema enda nõusolekul Kolga metskonda asjaajajaks, endise kuupalgaga, arvates 16. jaanuarist f. a.

Baasvere metskonna asjaajaja Johannes Nümmel paigutatakse ümber teenistuse huvides Udavere metskonda asjaajajaks, endise palgaga kuus, arvates 16. jaanuarist f. a.

Kod. Karl Alberg loetakse määratuks Kolga metskonna ajutiseks tööjooks, 5500 mt. kuupalgaga, arvates 20. detsembrist m. a. kuni 20. jaanuarini f. a.

Tartu ülikooli metsaosalonna lõpetanud kod. Eduard Oks loetakse määratuks Udavere metskonna ajutiseks tööjooks 8400-margal. kuupalgaga, arvates 11. detsembrist f. a. kuni 11. veebruarini f. a.

Kariste metskonna metsnik A. Lin'i puhkuse ajaks määratakse ajutiselt 1. jaoskonna metsniku kohuseid täitma sama metskonna asjaajaja P. Barts, metsniku jõudu-päevarahaga, f. o. 400 mt. kuus, arvates 19. detsembrist l. a., ühelaifi teda metskonna asjaajaja ametikohuste täitmisele epass jättes.

Suurmani metskonna metsniku Arthur Kus-rigi haiguse ajaks loetakse ajutiselt Saadjärve metsandiku metsniku kohuste täitjaks sama mets-

onna Piivimuru wahtkonna metsawaht Jaan Siif, metsniku jõudu-päevarahaga, f. o. 500 mt. kuus, arvates 10. jaanuarist f. a.

Jäneda metskonna metsnik Heinrich Pedajas paigutatakse ümber teenistuse huvides Piivimõnne metskonda samale ametile, endise palga ja jõudu-päevarahaga kuus, arvates 16. veebruarist f. a.

Piivimõnne metskonna metsnik Siiri Maas-kin paigutatakse ümber teenistuse huvides ja tema enese soovil Jäneda metskonda samale ametile, endise palga ja jõudu-päevarahaga kuus, arvates 16. veebruarist f. a.

Uwinurme metskonna metsnik Toomas Ambos paigutatakse ümber teenistuse huvides Craftvere metskonda samale ametile, endise palga ja jõudu-päevarahaga kuus, arvates 16. veebruarist f. a.

Craftvere metskonna metsniku t. t. Kons-tantin Ballner paigutatakse ümber tema enese soovil Uwinurme metskonda samale ametile, endise palga ja jõudu-päevarahaga kuus, arvates 16. veebruarist f. a.

Määratakse peavalitsuse metsakorralduse ofa-konna järgmised ametnikud teenistuse huvides koosseisus ettenähtud kohtadele, arvates 6. jaanuarist f. a.:

- 1) Wan. maamõõtja Rase tassaatoriks 8700 mt. kuupalgaga.
- 2) Wan. maamõõtja J. Mein tassaatoriks 8700 mt. kuupalgaga.
- 3) Noor. maamõõtja L. Martina tassaatoriks 8700 mt. kuupalgaga.
- 4) Noor. maamõõtja O. Sopleyman tassaatoriks 8700 mt. kuupalgaga.
- 5) Noor. maamõõtja E. Jõgi wan. maamõõtj. 8700 mt. kuupalgaga.
- 6) Noor. maamõõtja K. Reinbaum wan. maamõõtj. 8700 mt. kuupalgaga.

31. jaanuaril 1927. a. — Nr. 4.

„R. L.“ nr. 93 — 1926. a. avaldatud põl-
lutoõministeeriumi metsjade peavalitfufe uue koos-
seisu kohaselt kõrgendatakse järgmised metskon-
dade 2. järgu metsniifud 1. järgu metsniifudeks
4800 mf. kuupalgaga, arvates 1. jaanuarist
1927. a.:

- 1) Tapa metskonna metsniif Johannes
Kõõmusots.
- 2) Sonda — Boldemar Janfon.
- 3) Jõhvi — Anton Rattago.
- 4) Pefteri — Peeter Wasfiljev.
- 5) Sõmerpalu — Alekxander Kapsta.
- 6) Sõmerpalu — Herman Pastarus.
- 7) Natva — Johannes Sufman.
- 8) Raatvere — August Mänd.
- 9) Rooküla — Hans Anderfon.
- 10) Paasvere — Johannes Einberg.
- 11) Boltweti — Margus Mägi.
- 13) Pagari — Richard Reisberg.
- 14) Ahja — Gustav Jäger.
- 15) Rõru — Johann Memme.
- 16) Rõeru — Willem Jürgis.
- 17) Rõeru — Oskar Lumi.
- 18) Pifaku — Johannes Bachmann.
- 19) Rõrevere — Deodor Leppif.
- 20) Lohja — Hans Kangur.
- 21) Kariste — Karl Mitt.
- 22) Rõnnu — Alekxander Madisfon.
- 23) Otepää — Otto Dismann.
- 24) Raiatvere — Karl Mieländer.
- 25) Lõri — Erich Sahl.
- 26) Korobento — Jaan Saks.
- 27) Wihterpalu — August Kipp.
- 28) Waiwara — Jaan Rannaberg.
- 29) Wiimfi — Jüri Piits.
- 30) Nummu — Karl Repp.
- 31) Karjalasma — Mihkel Raun.
- 32) Walga — Oswald Ellram.

„R. L.“ nr. 93 — 1926. a. avaldatud põl-
lutoõministeeriumi metsjade peavalitfufe uue
koosseisu kohaselt kõrgendatakse järgmised mets-
kondade 3. järgu metsniifud 2. järgu metsniifu-
deks 4500 mf. kuupalgaga, arvates 1. jaanua-
rist f. a.:

- 1) Kangrofelja metskonna metsniif Was-
fili Jõgi.
- 2) Rõrefaare — Johan Truu.
- 3) Rõrefaare — Hendrik Saapat.
- 4) Karjalasma — Johan Erlich.
- 5) Wigala — Leonhard Winkmann.
- 6) Walga — Jaan Paugus.
- 7) Rõoftri — Ludwig Wufs.
- 8) Ruusiku — Heinrich Eichhorn.
- 9) Rõrila — Willem Roger.
- 10) Wiimfi — Alfred Lõif.
- 11) Rõõbu — Martin Bod.
- 12) Põrtuni — Martin Mitt.
- 13) Sonda — Karl Pichen.
- 14) Ludo — Jakob Pilla.

- 15) Wwinurme — Karl Denisfen.
- 16) Lorma — Jakob Simfon.
- 17) Lorma — Karl Schuller.
- 18) Jõhvi — Johannes Koita.
- 19) Pifaku — Friedrich Kõõmusaar.
- 20) Piwinõmmu — Eduard Ert.
- 21) Taali — Hendrik Jõgis.
- 22) Taali — Jaan Muni.
- 23) Pilingi — Alekxander Rampus.
- 24) Rõifsaare — Mihkel Loots.
- 25) Rõõfu — Mihkel Trautmann.
- 26) Jäärja — Oskar Põll.
- 27) Lohja — Otto Labi.
- 28) Boltweti — Jaan Peterfon.
- 29) Rõlli — Jaan Matfon.
- 30) Rõrdi — Otto Minemägi.
- 31) Kuufi — Boldemar Sardis.
- 32) Kuufi — Jaan Minemägi.
- 33) Natva — Boldemar Taada.
- 34) Raatvere — Peeter Wester.
- 35) Rõrtna — Johan Wafar.
- 36) Tarwastu — August Weermann.
- 37) Rõpu — Alekxander Kofenthal.
- 38) Rõpu — Ernst Pedanif.
- 39) Wastemõifa — Boldemar Ront.
- 40) Wastemõifa — Jüri Rõnnu.
- 41) Rõtkamaa — August Unt.
- 42) Rabala — Alekxander Lettenf.
- 43) Galfiku — Madis Põnn.
- 44) Raiatvere — Mihkel Põnna.
- 45) Rõrevere — Jüri Piilmann.
- 46) Tartu — Jakob Jürgens.
- 47) Tartu — Bruno Eller.
- 48) Ahja — Alfred Mollof.
- 49) Ahja — Johan Karheiding.
- 50) Rõmbja — Julius Luft.
- 51) Rõortüla — Harald Wachnitz.
- 52) Sangaste — Peet Piits.
- 53) Lafre — Eduard Lõri.
- 54) Rõngota — August Põll.
- 55) Sõmerpalu — Erich Berg.
- 56) Graatvere — Konstantin Wallner.
- 57) Graatvere — Jaan Lepif.
- 58) Rõpina — Nikolai Jenfon.

Riigiasutuste töökoondamise feadufe „R. L.“
nr. 15/16 — 1925. a. ja felle feadufe mafkwaufe
pikendamise feadufe „R. L.“ nr. 30 — 1926. a.
põhjal wabariigi walitfufe poolt 1. detfembril I. a.
mafsmapanud põllutoõministeeriumi metsjade pe-
walitfufe koosseisu kohaselt lugeda ümbernimeta-
tufe, arvates 16. detfembrist I. a.:

1) end. Rõrefaare metsk. 3. j. metsniif Au-
gust Rõõl, Rõifaste metskonna 2. järgu metsni-
ifuts 4500 mf. kuupalgaga;

2) end. Rõrefaare metsk. 3. j. metsniif
Alekxander Schmidt Rõifaste metskonna 2. j.
metsniifuts 4500 mf. kuupalgaga;

3) end. Rõifsaare metsk. 3. j. metsniif Alek-
xander Madisfon Rõifsaare metsk. 2. j. metsni-
ifuts 4500 mf. kuupalgaga.

31. jaanuaril 1927. a. — Nr. 5.

Senine metsjade peavalitsuse juhataja O. Daniel, peavalitsuse juhataja kohalt lahkudes, tänab kõiki kaastöötajaid, kes oma teadmiselt, oskust ja jõudu ühisel tööil meie määratlituna loodusvara — metsa — walitsemiseks ja hooldamiseks on rakendanud. Teades, et metsameeste pere alaliselt usutavaks jääb oma kohustustele, mida temalt nõuab meie metsjade hea käekäit, soovitab edaspidiseks tööks jõudu ja edu.

Wäljawõtte põllutöömistri kassust nr. 4. 31. jaanuaril 1927. a.

Riigiasutuste tööloendamise seaduse („R. L.“ nr. 15/16 — 1925. a.), selle seaduse maksuuse pikendamise seaduse (R. L. nr. 30—1926. a.) ja riigiametnikkude ja teenijate ühefordje palgalisa ja palgaseaduse muutmise seaduse („R. L.“ nr. 31 — 1926. a.) põhjal riigi 1925. a. ja 1926./1927. a. eelarwete lisana („R. L.“ nr. 53/54 — 1925. a. ja nr. 25 — 1926. a.) põllutöömisteeriumi kohta wabariigi walitsuse otsusega 12. jaan. 1927. a. maksma pandud koosseisu kohaselt, arwates 1. weebuarist 1927. a., on ühendatud maaforraalduse ja metsjade peawalitsused ning põllumajanduse peawalitsusest kultuurtehnikabiüroo, ühiseks maaforraalduse ja metsjade peawalitsuseks peadirektori juhtimisel. Maaforraalduse ja metsjade peawalitsusele ja selle peadirektorile luugeda alluwats 1. weebuarist j. a. alates end. maaforraalduse ja metsjade peawalitsuse ametkonnad ja ametnikud.

Wabariigi walitsuse otsusega 26. ja 28. jaanuarist 1927. a. põllutöömisteeriumi koossejude alusel („R. L.“ nr. 6 — 1927. a.) arwates 1. weebuarist 1927. a. on:

Maaforraalduse ja metsjade peawalitsuse peadirektoriks ja ühtlasi ministri abiks määratud Julius Ritting.

Ametiist wabastatud metsjade peawalitsuse juhataja k.s.t. Oskar Daniel;

Määratud riigimetsjade peawalitsuse direktori k.s.t. Albert Neke.

Wabastatud senine kantselei juhataja-peafektär Kaarel Tiitso ja määratud maaforraalduse ja metsjade peawalitsuse administratiiv- ja majandusosakonna juhataja k.s.t.

Wallandada senine metsjade peawalitsuse raamatupidaja Niido.

Umber paigutatud senine metsjade peawalitsuse asjaajaja, palgaga 6200 mk., M. Nürgenjon nooremaks kantseleiametnikuks, palgaga 4800 mk., wabastades wiimaseks kohalt kantseleiametnik E. Purijepp.

Wabastatud metsjade peawalitf. metsafortaldusosakonna taffaatorid Garry Steinmann ja Johannes Kase ning nooremad maamööstjad Pristof Mangelsohn, Julius Kannelauid, Artur Sprent, Siiri Särto, Hans Nebane ja M. Sõgi.

Wabastatud metsjade peawalitsuse metsmajandusosakonna juhataja abi (palgaga 11.700 marka) Edgar Weeber ja määratud maaforraalduse ja metsjade peawalitsuse riigimetsjade walitsuse sekretäriks.

Wabastatud metsjade peawalitsuse sekretär (palgaga 9900 mk.) Woldemar Kelle ja määratud maaforraalduse ja metsjade peawalitsuse administratiiv- ja majandusosakonna laduhooidjaks.

Administratiiv- ja majandusosakonnas.

Senine metsjade peawalitsuse arweosakonna pearaamatupidaja Richard Jürine — administratiiv- ja majandusosakonna pearaamatupidajaks.

Senine metsjade peawalitsuse kohtuasjade ajaja Adolf Anderson — kohtuasjade ajajaks.

Senine metsjade peawalitsuse arweosakonna wanem raamatupidaja Leopold Piiff — wanemaks raamatupidajaks.

Riigimetsjade walitsuse alal.

Senine metsjade peawalitsuse metsmajandusosakonna juhataja Frans Reibold — riigimetsjade walitsuse metsmajandusosakonna juhatajaks.

Senine sama peawalitsuse metsafafutuosakonna juhataja Hans Rnuppfer — metsafafutuosakonna juhatajaks.

Senine sama peawalitsuse metsaforraaldusosakonna juhataja Eduard Schabat — metsaforraaldusosakonna juhatajaks.

Senine sama peawalitsuse metsfainspektor Gerhard Kremer — metsfainspektoriks.

Senine sama peawalitsuse metsfainspektor Woldemar Erbel — metsfainspektoriks.

Senine sama peawalitsuse wanem taffaator Klaudi Popow — wanemaks metsataffaatoriks.

Senine sama peawalitsuse wanem metsataffaator Semjon Postjukowitsch — wanemaks metsataffaatoriks.

Senine sama peawalitsuse wanem metsataffaator Eugen Zimmermann — wanemaks metsataffaatoriks.

Senine sama peawalitsuse metsataffaator Wladimir Lebedew — wanema metsataffaatori k.s.t.

Senine sama peawalitsuse wanem maamööstja ja Juhan Nuntopõld — wanemaks maamööstjaks.

Seni ministeeriumi kassafutuses ühine, kõike peawalitsuste ja ministeeriumi kantselei kohta ametnikkude isikliku koosseisu alal peetud asjatotmetus lõpetada. Edaspidist ametnikkude teenistustirjade kottuseadmisel ja teenistuskaustade pidamisest toimetada wastatawalt igas peawalitsuses, kuhu ministeeriumi kantseleil wiibimata üle anda wastawad teenistuskaustad.

Metsa- ja jahiasjanduse
kuukiri

„EESTI METS“

on parim sõber metsa- ja jahimehele.

„Eesti Mets'a“ ülesanne on metsa- ja jahimehe teadmisi laiendada, neile tüksteisele lähenemist võimaldada ja tarvilikuks käsiraamatuks olla.

„Eesti Mets“ pöörab rohkem tähelepanu ka jahiasjandusele ja näeks heameelega, et kõik jahimehed tema ümber koonduksid ja tema kui oma häälekandja peale vaataksid.

„Eesti Mets“ kutsub metsa- ja jahimehi kaastööle ja maksab tarvitatud tööde eest tasu.

„Eesti Mets'a“ loeb iga metsateenija, kes ajaga sammu tahab pidada, samuti ka igatüks metsast ja jahist huvitatud kodanik.

„Eesti Mets'a“ peale tellimisi võtavad vastu kõik vabariigi postiasutused linnas ja maal. Tellimise hind lehe eesotsas.

Ükski metsa- ja jahimees ärgu jätku „Eesti Mets'a“ tellimata.

Adress: Kuukiri „Eesti Mets“ Tallinnas.

Postkast 97.

Eesti Mehaanilise Puutööstuse Aktsiaselts

A. M. LUTHER

TALLINNAS

VALMISTAB:

mööblit, vineer-kartonge, kohvreid,
kooliranitsaid, aktimappe,
käsitrumleid, toolipõhju,
platesid, labidaid jne.

MÜÜGIKOHAD:

TALLINNAS: Vana-Posti tänav nr. 9.

TARTUS: E. V. Jürgens'i juures, Vana t. 17.

VALGAS: P. Saretok'i juures, Kesk tän. 15.

PETSERIS: E. Nassar'i juures, kaubareas.

VILJANDIS: R. Eitelberg'i juures.

RAKVERES: Roman Jürgens'i juures.

PÄRNUS: J. D. Ammende juures.